

VAKIF KURMA İŞLEMİNİN GERİ ALINMASI

The Withdrawal of the Declaration of Intent to Establish a Foundation

Özkan ÖZYAKIŞIR*

Kemal ERDOĞAN**

ÖZET

İnsanlar, çeşitli amaçları gerçekleştirmek için tarih boyunca bir arada bulunma ve dayanışma ihtiyacı hissetmişlerdir. Zira gerçek kişiler, sınırlı bir ömre ve kısıtlı bir güce sahiptirler. Bu durum, tüzel kişilik müessesesinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Tüzel kişilerin bir örneği olarak vakıflar, mal ve hakların belirli ve sürekli bir amaca özgülenmesiyle oluşmaktadır. Türk hukukunda vakıflar, vakfedenin, vakıf kurma iradesini sağlararası işlemle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklaması sonucunda kurulur. Ancak vakfın tüzel kişilik kazanması, daha sonraki bir zamanda, mahkeme nezdinde tutulan sicile tescil ile gerçekleşir.

Vakıf kurma iradesinin beyanından sonra, beyan sahibi, vakıf kurma isteğinden vazgeçebilir. Nitekim vakfeden, iradesini beyan etmiş olmasına

Makale Geliş Tarihi / Date Received: 03.02.2025

Makale Kabul Tarihi / Date Accepted: 19.04.2025

* Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Hukuk Anabilim Dalı, E-Posta: ozkanozyakisir@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1401-9891, ROR ID: <https://ror.org/04ttnw109>.

** Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Hukuk Anabilim Dalı, E-Posta: kemalerdoganhukuk@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8648-1623, ROR ID: <https://ror.org/04ttnw109>.

Makalenin yazımında yazarların katkı payı oranı, yarı yarıya (%50/%50)'dir. Yazarların makaleye katkısı, makalenin bütününe (tamamına) yaygındır.

rağmen, vakfın mahkeme nezdinde tutulan sicile tescili için gerekli olan başvuruyu yapmaktan kaçınabilir. Bu hâlde, vakıf kurma iradesinin beyanından sonra; fakat vakıf henüz tüzel kişilik kazanmamışken beyan sahibinin, vakıf kurma işlemini geri alıp alamayacağı tartışma konusu olmaktadır. Çalışmamızda söz konusu tartışma, öğreti ve yargı kararları çerçevesinde ele alınıp değerlendirilmiş ve çözüm önerisi getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tüzel kişi, vakıf, vakıf kurma işlemi, geri alma, vakfın tüzel kişilik kazanması.

ABSTRACT

Throughout history, people have felt the need for coexistence and solidarity to realise various objectives. Because real persons have a limited lifespan and power. This situation has been effective in the emergence of legal personality. Foundations, as a legal entity, are formed by dedicating property and rights to a specific and permanent purpose. In Turkish law, foundations are established on the declaration of the founder's will to establish a foundation through an inter vivos transaction or a testamentary disposition. However, the foundation gains legal personality later, through registration in the registry kept before the court.

After the declaration of the will to establish a foundation, the declarant may renounce his/her will. Indeed, the founder may refrain from making the application required for the registration of the foundation in the registry before the court, despite the declaration of his will. After the declaration of the will, but while the foundation has not yet acquired legal personality, it is a matter of debate whether the declarant can withdraw the declaration of the will to establish a foundation. In our study, this debate has been analysed and evaluated within the framework of the doctrine and judicial decisions, and a solution has been proposed.

Keywords: Legal entity, foundation, formation of a foundation, withdrawal, acquisition of legal personality by the foundation.

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan, varoluş tarihinden itibaren bir arada yaşama arzusu içerisindedir. Bu durum, insanoğlunun yaşamak için birbirine ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Sınırlı bir varlığa sahip olan insan,

toplumsal yaşam içerisinde birbirine her an ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçlar, çoğu zaman, toplumu oluşturan diğer bireylerce dayanışma ve yardımlaşma duygusu içerisinde giderilmektedir. Ne var ki, gerçek kişilerin, sınırlı bir ömür ve sınırlı bir güce sahip olduğu gerçeği ortadadır. Bu sebeple, gerçek kişiler, çeşitli amaçlara ulaşma imkanından yoksundurlar. Bu durum, tüzel kişilik müessesesinin doğmasını zorunlu kılmıştır. Bir kişinin tek başına belirli bir amacı gerçekleştirmede yetersiz kalışı, birden çok kişinin bir araya gelerek güç birliği yapmasına ve böylece belirledikleri amaç veya amaçları gerçekleştirebilecek nitelikte kişi veya mal topluluklarını oluşturmalarına temel teşkil etmiştir. Bu kişi veya mal topluluklarına bağımsız bir tüzel kişilik tanınmıştır¹. Bunlardan özel hukuk tüzel kişiliğine sahip mal toplulukları, vakıf olarak adlandırılmıştır². Sözlük anlamı³, “*Bir hizmetin gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmî bir yolla ayrılarak bir topluluk veya bir kimse tarafından bırakılan mülk, para*” olan vakıf, yürürlükte bulunan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu⁴ (TMK) m. 101’de “*gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları*

¹ Şebnem Akipek Öcal, “Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarla İlgili Mevzuattaki Değişiklikler ve Yenilikler,” *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 1 (2016): 17; Ahsen Arıöz Bozkuş, “Genel Esaslarıyla Türk Hukuku’nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları” (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, 2009), 20; Mehmet Ayan ve Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku* (Adalet Yayınevi, 2022), 232; Ömer Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu* (On İki Levha Yayıncılık, 2010), 6; Doruk Gönen, *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması* (On İki Levha Yayınları, 2011), 5-6; Teoman Akünel, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler* (Filiz Kitabevi, 1988), 3; Serap Helvacı ve Fulya Erlüle, *Medeni Hukuk* (Arıkan, 2007), 73, 145; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (Filiz Kitabevi, 2024), N. 824; M. Tufan Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları* (Beşir Kitabevi, 2007), 2; Bilge Öztan, *Tüzel Kişiler* (Turhan Kitabevi, 1994), 1; Âlim Taşkın, “Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 42, no. 1-4 (1991-1992), 205; Aydın Zevkliler, M. Beşir Acabey ve K. Emre Gökayla, *Zevkliler Medeni Hukuk* (Seçkin Yayıncılık, 2000), 637.

² Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 307; Suat Ballar, *Yeni Vakıflar Hukuku, Cilt 1* (Der Yayınları, 2020), 274; Bozkuş, *Vakıf Müessesesi*, 16, 20; Ali Em, *Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar* (Turhan Kitabevi, 2011), 15; Göktürk Uyan, “‘Vakıflarda Üyelik Olmaz’ Medeni Kanun Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarda Kanuni Tipe Özgü Örgütlenme Modeli ve MK md. 101/3 Hükmü Üzerine Bir Değerlendirme,” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 23, no. 4 (2006): 309.

³ Bkz. Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 28.11.2024).

⁴ RG, 08.12.2001, S. 24607.

belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.” şeklinde tanımlanmıştır.

Türk hukukunda vakıf, ancak iki şekilde kurulabilir. Bunlardan ilkinde vakıf, vakfedenin vakıf kurma iradesini resmî senetle (sağlararası işlemle) açıklaması sonucunda kurulur. İkincisinde ise vakıf, vakfedenin ölüme bağlı tasarrufu ile kurulur. Vakfedenin usulüne uygun olarak vakıf kurma iradesini açıklamasıyla birlikte, vakıf hukuken kurulmuş olur. Ne var ki, vakfın tüzel kişilik kazanması, kuruluşundan sonra mahkeme nezdinde tutulan sicile tescil ile gerçekleşmektedir. Buna göre, vakıf kurma yönündeki irade beyanı ile vakfın tüzel kişilik kazanması arasında hiç şüphesiz belirli bir süre söz konusu olmaktadır. Bu noktada, vakıf kurma iradesinin beyanından sonra fakat vakıf henüz tüzel kişilik kazanmamışken beyan sahibinin beyanını geri alıp alamayacağı sorusu gündeme gelebilir.

Bu çalışmada, vakıf kurma işleminin geri alınıp alınamayacağı hususu incelenmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde, öncelikle vakıf kurma işlemi ve vakfın tüzel kişilik kazanması konuları ele alınmıştır. Daha sonra, vakıf kurma işleminin geri alınıp alınamayacağına ilişkin görüşler, değerlendirmeler ve kanaatimize yer verilmiştir. Bu kapsamda, ölüme bağlı tasarruf yoluyla kurulan vakıflar ile sağlararası işlem yoluyla kurulan vakıflar ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Ne var ki, ölüme bağlı tasarruflarla gerçekleştirilen vakıf kurma işleminin geri alınması bakımından uygulamada pek bir problemle karşılaşmamaktadır. Bu sebeple, çalışmada, ölüme bağlı tasarruf yoluyla gerçekleştirilen vakıf kurma işleminin geri alınmasına dair temel açıklamalar ile yetinilmiş, buna karşın sağlararası işlem yoluyla gerçekleştirilen vakıf kurma işleminin geri alınması detaylı bir şekilde incelenmiştir.

I. VAKIF KURMA İŞLEMİ VE VAKFIN TÜZEL KİŞİLİK KAZANMASI

A. Vakıf Kurma İşlemi

1. Vakıf Kurma İşlemini Gerçekleştiren Kişi: Vakfın Kurucusu

Vakıf kurma işlemi (*Stiftungsgeschäft*), genellikle bir kişi tarafından yapılmakla birlikte, birden fazla kişinin de bir araya gelmek suretiyle vakıf kurması mümkündür⁵. Vakfeden (vakıf kuran, vakfın kurucusu veya vâkıf),

⁵ Cem Baygın ve Ahmet Nar, *Medeni Hukuk Dersleri-I, Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2023), 632; Murat Doğan, “Türk Medeni Kanunu Hükümlerine

gerçek kişi olabileceği gibi özel hukuk veya kamu hukuku tüzel kişileri de olabilir (TMK m. 101/I)⁶.

Vakıf kurucusu olabilmek için, belirli bir malvarlığını vakfa özgülemiş olmak gerekmektedir. Bu sebeple, salt vakıf kurma işlemine katılmış olmak, kişinin vakfeden olarak nitelendirilebilmesi için yeterli değildir. Bir başka deyişle, vakfa herhangi bir malvarlığı değerini özgülemeyen kişi, vakfeden sayılmaz⁷.

Göre Vakıf Kuruluşu ve Vakıfların Mal Varlıkları,” *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 1 (2016): 46; Murat Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı* (Seçkin Yayınevi, 2000), 12; Ferhat Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” *Milletlerarası Hukuk ve Özel Hukuk Bülteni* 25-26, no. 1-2 (2005-2006): 175; Ömer Ergün, “Vakıflar,” içinde *Medeni Hukuk-I, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, ed. Metin İkizler ve Özlem Tüzüner (Adalet Yayınevi, 2024), 504; Hüseyin Hatemi, *Kişiler Hukuku, Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler* (On İki Levha Yayıncılık, 2018), § 11, N. 5; Hüseyin Hatemi, “Önceki Hukukumuzda ve Türk Medeni Hukukunda Vakıf Kurumuna İlişkin Bazı Sorunlar ve Düşünceler,” *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi* 11, no. 14 (1977): 79; Metin İkizler ve Yasin Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku* (Seçkin Yayıncılık, 2021), 154.

⁶ Akünal, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler*, 171; Jale G. Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku, Birinci Cilt, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku* (Beta, 2022), 670; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 315; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 632; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 44, 46; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 12, 41-49; Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku* (Filiz Kitabevi, 2024), N. 1535; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 174; İhsan Erdoğan ve A. Dilşad Keskin, *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku* (Gazi Kitabevi, 2019), 379; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 41, 82; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 7-12a; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 125; Şaban Kayıhan, *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler)* (Seçkin Yayıncılık, 2022), 141; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1344; Ergün Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler* (İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978), 384; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 125; Rona Serozan, *Tüzel Kişiler*, (Filiz Kitabevi, 1990), 92; Engin Ural, *Vakıflar* (Türkiye Kalkınma Vakfı Yayını, 1977), 30; M. Serhat Yener ve Bade Güven, “Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Vakıf Senedine İlişkin Noterlik İşlemleri,” *Terazi Hukuk Dergisi* 8, no. 86 (2013): 65; Zevkliler, Acabey ve Gökayla, *Zevkliler Medeni Hukuk*, 645.

⁷ Sibylle Hofer, “§ 16 Die Stiftung,” içinde *Einleitungsartikel und Personenrecht*, ed. Sibylle Hofer, Stephanie Hrubesch-Millauer ve Vito Roberto (Stämpfli Verlag, 2011), N. 16.18; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 632; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 129.

2. Vakıf Kurma İşleminde Ehliyet

Gerçek kişilerin, sağlararası işlem yoluyla vakıf kurabilmesi için tam fiil ehliyetine sahip olmaları gerekmektedir⁸. Bu açıdan tam ehliyetli ve sınırlı ehliyetlilerin⁹ vakıf kurmaları mümkünken; tam ehliyetsiz ve sınırlı ehliyetsizlerin vakıf kurmaları mümkün değildir. Hatta tam ehliyetsizler ve sınırlı ehliyetsizler adına kanunî temsilcileri tarafından dahi vakıf kurulamaz (TMK m. 449)¹⁰. Buna karşılık, ölüme bağlı tasarrufla kurulacak olan vakıflarda, ilgili tasarrufa ilişkin ehliyet şartı geçerlidir. Buna göre, ayırt etme gücüne sahip

⁸ Bettina Hürlimann-Kaup ve Jörg Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht* (Schulthess, 2016), N. 1407; Akünel, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 171; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 670; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 315; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 35 vd.; Dural ve Öğüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1543; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 174; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 379; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 85; Ergün, “Vakıflar,” 506; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 13; Ahmet İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968), 24-25; Kayıhan, *Kişiler Hukuku*, 141; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1353; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 125; Ferit H. Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku* (Hak Kitabevi, 1960), 469; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 91; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 645.

⁹ Sınırlı ehliyetlilerin vakıf kurmaları açısından yasal danışmanlarının rızasının gerekli olduğu yönünde bkz. Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 42; Konu hakkında ayrıca bkz. Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 13; Hüseyin Hatemi, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukuku'nda Vakıf Kurma Muamelesi* (Fakülteler Matbaası, 1969), 278.

¹⁰ Harold Grüninger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” içinde *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB*, ed. Thomas Geiser ve Christiana Fountoulakis (Helbing Lichtenhahn, 2018), Art. 81, N. 1; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 315; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 634; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 47; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 39-41; Dural ve Öğüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1543; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 174-175; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 379; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 85; Ergün, “Vakıflar,” 506; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 13-14; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 277-278; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 159-160; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 25-27; Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 436-437, 469-470; Rona Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku* (Vedat Kitapçılık, 2015), § 6, N. 7; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 91; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 645. Eski vakıflardaki ehliyet durumu hakkında detaylı bilgi için bkz. Ömer Hilmi Karînbâdîzâde ve İsmet Sungurbey, *Eski Vakıfların Temel Kitabı* (İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978), 17-18; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1353; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 384-386.

ve on beş yaşını dolduran gerçek kişiler, vasiyetname yoluyla vakıf kurabilirler¹¹. Her ne kadar aksi görüşte olanlar bulunsun¹² da, miras sözleşmesiyle kurulan vakıflarda vakfedenin vasiyetname yapma ehliyetine sahip olması gerekli ve yeterli görülmelidir¹³.

Tüzel kişilerin vakıf kurabilmeleri için, bu konuda yetkili olmaları gerekmektedir. Vakıf kurma yetkisi, tüzel kişinin ana statüsünde yer alan bir hükümden, genel kurulun alacağı bir karardan veya özel bir kanun hükmünden

¹¹ Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1407; Akünal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 171-172; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 670; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 315; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 634; Şakir Berki, “Vakıflar,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 38, no. 1 (1981): 144, https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000808; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 47; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 39; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1544; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 175; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 379; Fikret Eren ve İpek Yücer Aktürk, *Türk Miras Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2021), N. 548; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 85; Ergün, “Vakıflar,” 506; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 15; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 278; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 161; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 28; Kayıhan, *Kişiler Hukuku*, 142; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1353, 1355; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 387; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 125; Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 470; Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, § 6, N. 7; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 92; Ural, *Vakıflar*, 31; Yener ve Güven, “Vakıf Senedine İlişkin Noterlik İşlemleri,” 67; M. Serhat Yener ve Bade Güven, “Türk Hukuk Sisteminde Ölümüne Bağlı Tasarrufla Kurulan Vakıflar,” *Terazi Hukuk Dergisi* 9, no. 94 (2014): 57; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 645.

¹² Bu görüşte olanlara göre, vakıf kurma iradesini miras sözleşmeyle açıklayan vakfedenin tam ehliyetli olması gerekmektedir (eMK m. 450; TMK m. 503). Bkz. Akünal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 172, dn. 4; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 315; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 42-43, 85-86; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 29-31; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 387; Yener ve Güven, “Vakıf Senedine İlişkin Noterlik İşlemleri,” 67; Yener ve Güven, “Ölümüne Bağlı Tasarrufla Kurulan Vakıflar,” 57. İsviçre hukuku açısından bkz. Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1407.

¹³ Bkz. Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1544, dn. 431.

(Türk Ticaret Kanunu¹⁴ m. 522 gibi) kaynaklanabilir¹⁵. Bunlardan biriyle yetkili kılınmayan tüzel kişilerin vakıf kurması mümkün değildir¹⁶.

3. Vakıf Kurma İşleminin İçeriği

Vakfedenin vakıf kurma iradesini açıklamış olduğu belgeye, “vakıf senedi (*die Stiftungsurkunde*)” denilmektedir¹⁷. TMK m. 106 hükmüne göre, “*Vakıf senedinde vakfın adı, amacı, bu amaca özgülünen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yeri gösterilir*”. Hükümde belirtilen hususların, vakfın ölüme bağlı tasarrufla kurulduğu durumlarda da vasiyetname veya miras sözleşmesi metninde yer alması gerekmektedir¹⁸. Aşağıda, vakıf senedinin içeriğinde yer alması gereken unsurlardan diğerlerine nazaran önem taşıyan vakfın amacı ve bu amaca özgülünecek olan malvarlığı kısaca açıklanmıştır.

¹⁴ RG, 14.02.2011, S. 27846.

¹⁵ Grüninger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 81, N. 2; Dominique Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” içinde *Kurzkomentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*, ed. Andrea Büchler ve Dominique Jakob (Helbing Lichtenhahn, 2018), Art. 81, N. 6; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 316; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 635; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 47; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1545; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 175; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 379-380; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 42, 86; Ergün, “Vakıflar,” 506; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 160; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 31; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1351; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 386; Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 470; Ural, *Vakıflar*, 31; Yener ve Güven, “Vakıf Senedine İlişkin Noterlik İşlemleri,” 66. VY m. 5/II-c.3’e göre, “Kurucular arasında tüzel kişi bulunması halinde; bu tüzel kişinin vakıf kurabileceğine ve vakfa mal varlığı tahsis edebileceğine dair hüküm bulunan kuruluş statüsünü veya yetkili organ kararını da vakıf senedi ile mahkemeye verirler”. Öğretide bir vakfın yeni bir vakıf kurmasının vakıf tüzel kişiliğiyle örtüşmeyeceği savunulmaktadır. Bkz. Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 47; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 48-49; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 179; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 42, dn. 114; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 12a. Ne var ki, uygulamada vakıfların diğer bir vakfın kurucusu olduğu durumlara da rastlanmaktadır. Bkz. Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 380. Bir vakfın başka bir vakfın kurucusu olmasına, kurucu vakıf kendi amacı doğrultusunda hareket ettiği takdirde hukuken bir engel olmadığı hakkında bkz. İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 128. İsviçre hukukunda da en azından vakıf senedinde yetki verilmişse, bir vakfın başka bir vakıf (*sog. Tochterstiftung*) kurmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Grüninger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 81, N. 2.

¹⁶ Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 175.

¹⁷ Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 635; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 123.

¹⁸ Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 635.

a. Vakfın Amacı

Amaç, vakıfların olmazsa olmaz bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Vakfın kurulmasıyla erişilmek istenen amacın ideal bir nitelik taşıması gerekir¹⁹. Uygulamada vakıflar, genellikle belirli aile üyelerine veya çalışanlara destek olma, sanat ve kültürün gelişmesi, toplumsal yardım, sosyal güvenlik, bilim ve eğitime destek gibi manevi amaçlarla kurulmaktadır²⁰. Vakfın amaç unsuru, vakıf tüzel kişiliğinin ruhunu, kalbini ve çekirdeğini yansıtmaktadır²¹. Vakıfta amaç unsuru, vakfın mallarının kullanılacağı ve harcanacağı alanları ifade eder²². Bu yönüyle amaç, vakıftan yararlanacakların kim olduğunu, diğer bir deyişle, vakfın kimlere ne gibi menfaatler sağlaması gerektiğini belirlemektedir²³. Aynı yönde, Yargıtay da vakfın amacını, vakfın gelecek bütün zamanlarda gerçekleştirmek istediği hukukî faaliyetlerin tamamı olarak nitelendirmiştir²⁴.

¹⁹ Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 630; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 382; İközler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 144. Buna karşılık, öğretide vakıfların iktisadi bir amaçla kurulabileceği de kabul edilmektedir. Bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 673; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 640. Olan hukuk bakımından vakıfların ticari amaçla kurulamayacağı, ancak olması gereken hukuk bakımından vakıfların iktisadi amaçla kurulabilmesine imkân tanınması yönünde bkz. Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1322-1324. İsviçre’de iktisadi amaçlı vakıf kurulması mümkün görülmektedir. Bkz. Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 80, N. 4; Peter Tuor, Bernhard Schnyder, Jörg Schmid, Alexandra Jungo ve Bettina Hürlimann-Kaup, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch* (Schulthess, 2023), § 17, N. 16.

²⁰ Heinz Hausheer ve Regina E. Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches* (Stämpfli Verlag, 2016), N. 19.15; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 673; Ahmet Akman, “Eski Vakıflar Hukuku Bağlamında Vakıf Müessesesi ve Günümüzdeki Etkileri,” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26, no. 2 (2018): 210-218, <https://doi.org/10.15337/suhfd.445238>; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 309; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 181; Ergün, “Vakıflar,” 501; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1320; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 353; Saymen, *Türk Medenî Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 426-427.

²¹ Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 80, N. 12; Ballar, *Yeni Vakıflar Hukuku, Cilt I*, 550; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 51.

²² Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 80, N. 2; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 672; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 628; Em, *Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar*, 22-23; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 180; Ergün, *Medenî Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 79; Ergün, “Vakıflar,” 500; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukukî Esasları*, 3; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 120; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 640.

²³ Tuor, Schnyder, Schmid, Jungo ve Hürlimann-Kaup, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, § 17, N. 15.

²⁴ Y. 6. HD, E.1974/3559, K.1974/3755, 16.09.1974, (LegalBank). Ayrıca bkz. Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 389; Murat Sarıkaya, “Türk Medenî Kanunu’na Göre

Vakfeden, TMK m. 101/IV’te belirtilen yasak amaçlar²⁵ dışında kalmak şartı ile vakfın amacını serbestçe belirleyebilir²⁶. Vakfın bir veya birden çok amaç için kurulması mümkündür²⁷. Vakfeden tarafından belirlenen amacın, hukuka veya ahlâka aykırı ve imkânsız olmaması gerekmektedir²⁸. Zira

Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, no. 2 (2021): 604, <https://doi.org/10.21492/inuhfd.970263>.

- ²⁵ Bu konuda bkz. Akünel, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 161; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 678-679; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 629; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1583; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 79; Ergün, “Vakıflar,” 501; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 135-137; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1326-1328; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 392-393; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 97. Dernekler için yasaklanan amaçlar, vakıflar açısından da geçerlidir (AY m. 33/son). Bkz. Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 309; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 34; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 120-121; Konu hakkında ayrıca bkz. Serozan, *Tüzel Kişiler*, 84-85, 97.
- ²⁶ Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Vor Art. 80-89a, N. 6-7; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.14; Hofer, “§ 16 Die Stiftung,” N. 16.07, 16.26; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 80, N. 3; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 629, 631; Bozkuş, *Vakıf Müessesesi*, 28; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1578; Em, *Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar*, 22; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 180; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 382; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 79; Ergün, “Vakıflar,” 500-501; Hüseyin Avni Göktürk, *Türk Medenî Hukuku, Birinci Kitap, Şahsın Hukuku (Kişiler Hukuku)* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1954), 224; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 139-140; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 18; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1319; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 35; Bilge Öztan, *Miras Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2021), 317; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 120; Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 604; Saymen, *Türk Medenî Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 428; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 640.
- ²⁷ Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 629; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1581; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 382; Ergün, “Vakıflar,” 501; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 133-135; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1336; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 390; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 641.
- ²⁸ Bkz. Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 80, N. 14; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.15; Hofer, “§ 16 Die Stiftung,” N. 16.28; Akünel, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 162; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 672-673; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 309; Barış Demirsatan, “Vakıf Tüzel Kişiliği Bakımından Tescilin İyileştirici Etkisi ve MK m. 103/II Hükmünün İşlevi,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 75, no. 1 (2017): 343; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 184; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 382; Ergün,

kuruluş anında amacı hukuka veya ahlâka aykırı olan bir vakfın tescil kararına istinaden tescil işlemi gerçekleştirilmiş olsa bile²⁹, tüzel kişilik kazanması mümkün değildir (TMK m. 47/II)³⁰. Diğer taraftan, sadece sürekli bir amaca yönelmiş mal toplulukları tüzel kişilik kazanabilir. Dolayısıyla vakıflarda amaç, süreklilik arz etmek zorundadır. Buradaki süreklilikten maksat, amacın ebedi olması değil, geçici olmamasıdır³¹. Ayrıca vakfın amacının belirli

Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu, 79-80; Ergün, “Vakıflar,” 501; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 294-296; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 140; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 18; Kayıhan, *Kişiler Hukuku*, 140; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1329; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 392; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 120; Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 604; Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 428; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 640-641. Vakfın amacının sonradan imkânsızlaşması ve imkânsızlaşan bu amacın değiştirilmesine de olanak bulunmaması hâlinde, vakıf kendiliğinden sona erer (TMK m. 116/I). Bkz. Demirsatan, “Tescilin İyileştirici Etkisi,” 343, 345; Ergün, “Vakıflar,” 501, 511-512; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1329.

²⁹ Vakfın sona ermesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Oğuz Sadık Aydos, “Vakfın Sona Ermesi,” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 1 (2013): 129-154.

³⁰ Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1363; Tuor, Schnyder, Schmid, Jungo ve Hürlimann-Kaup, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, § 17, N. 11; Akünal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 191; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 309; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 638; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1584; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 79-80; Gönen, *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması*, 40; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 29; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 155.

³¹ Akünal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 162; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 678; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 309; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 630-631; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1582; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 183; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 382; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 81; Ergün, “Vakıflar,” 502; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 301; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 132-133; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1340; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 391; Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 604; Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 460-461; Ural, *Vakıflar*, 33. İsviçre hukukunda vakfın kurucusunun vakfın ömrünü sınırlı olarak belirleyebileceği ve vakıf mallarının söz gelimi vakfın kuruluş tarihinden veya vâkıfın ölümünden itibaren 20 yıl içinde tüketilmesi arzulanan vakıfların kurulabileceği kabul edilmektedir. Bu tür vakıflara, “*sürelî vakıf (Stiftung auf Zeit)*” veya “*tüketim vakfı (Verbrauchsstiftung)*” denilmektedir. Bkz. Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 80, N. 3a; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 80, N. 5.

olması da gerekmektedir³². Bundan kasıt, vakfın amacının vakıf senedinde yeterince somutlaştırılmasıdır³³. Bir başka deyişle, vakıf senedini okuyan bir kişinin, vakfedenin amacını kolaylıkla anlayabilmesi gerekmektedir³⁴. Amaç yeterince açık ve belirli değilse, vakıf tüzel kişilik kazanamaz³⁵. Zira bu durumda vakfın tescil başvurusu, mahkeme tarafından reddedilir (TMK m. 107/I)³⁶.

b. Vakfın Amacına Özgülenen Mal ve Haklar

Vakfın malvarlığını, bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar oluşturmaktadır (TMK m. 101/II). Bundan anlaşılabacağı üzere, vakfa her türlü iktisadî değerın özgülenmesi³⁷ mümkündür. Bu açıdan bir malvarlığının

³² Bkz. Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 80, N. 15; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.14; Hofer, “§ 16 Die Stiftung,” N. 16.27; Hürliemann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1355; Akünel, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 161; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 678; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 629; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1580-1581; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 169, 182-183; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 80; Ergün, “Vakıflar,” 502; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 296; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 130; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 18, 33 vd.; Karınâbâdîzâde ve Sungurbey, *Eski Vakıfların Temel Kitabı*, 22-23; Kayıhan, *Kişiler Hukuku*, 140; Bülent Köprülü, *Miras Hukuku Dersleri* (İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1985), 201; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1336; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 389; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 121; Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 604; Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 428, 459; Ural, *Vakıflar*, 32; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 641.

³³ Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 629; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 382; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 130; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 389; Ural, *Vakıflar*, 32.

³⁴ Ergün, “Vakıflar,” 502.

³⁵ Bozkuş, *Vakıf Müessesesi*, 29; Em, *Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar*, 23; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 183; Ergün, “Vakıflar,” 502; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 171; Karınâbâdîzâde ve Sungurbey, *Eski Vakıfların Temel Kitabı*, 22-23; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 3-4; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 121; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 641.

³⁶ Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 80.

³⁷ Özgülemekten (tahsisten) kasıt, bir mal veya hakkın vakfedenin malvarlığından ayırt edilmesidir. Bkz. Akünel, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 159; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 50; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 7; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 153; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1341; Özsunay, *Medenî*

tamamı veya bir kısmı, taşınır veya taşınmaz mallar³⁸ ile bunların gelirleri, alacak hakları, fikrî veya sınaî haklar, henüz gerçekleşmemiş olsa da gerçekleşeceği kesin olan³⁹ kâr payı, temettü ve faiz gelirlerinin vakfa özgülenmesi mümkündür⁴⁰.

Vakıf senedinde vakfa tahsis edilen mal ve hakların açıkça gösterilmesi gerekmektedir (TMK m. 106). Vakfeden, hangi mal veya hakları vakfa özgüleyeceğini serbestçe belirleyebilir⁴¹. Ancak tahsis edilen malvarlığı, vakfın amacının gerçekleştirilmesi bakımından yeterli olmalıdır. Malvarlığı, amacın

Hukukumuzda Tüzel Kişiler, 394; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 118; Zevkliler, Acabey ve Gökayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 643.

³⁸ Bir malvarlığı değerinin vakfa özgülenebilmesi için devredilebilir olması gerekmektedir. Meselâ, vakfedenin sahip olduğu intifa hakkını özgüleyerek vakıf kurması mümkün değildir. Buna karşılık, vakfedenin mülkiyetinde bulunan bir eşya üzerinde vakıf lehine intifa hakkı kurarak özgüleme yapması mümkündür. Bkz. Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 50; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1573, dn. 451; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 301-302.

³⁹ Buna karşılık, gerçekleşeceği kesin olmayan gelirler veya ekonomik değeri olan hakların vakfa özgülenmesi mümkün değildir. Meselâ, üçüncü kişilerin yapacağı tahmin edilen bağışlar özgülenerek vakıf kurulamaz. Bkz. Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1573.

⁴⁰ Bkz. Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 80, N. 6; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.16; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1354; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 80, N. 12; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 671; Aktınal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 160; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 308; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 627; Berki, “Vakıflar,” 135-136; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 50-51; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 52-71; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1573; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 383; Ergün, *Medenî Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 77-78; Ergün, “Vakıflar,” 499-500; Göktürk, *Şahsın Hukuku (Kişiler Hukuku)*, 223; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 302-304; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 144-146; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 62-68; Kayhan, *Kişiler Hukuku*, 140; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1306; H. Cahit Oğuzoğlu, *Medenî Hukuk, I, Şahsın Hukuku* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1963), 385; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 397-400; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 118-119; Saymen, *Türk Medenî Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 458-459; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 98; Ural, *Vakıflar*, 34; Zevkliler, Acabey ve Gökayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 639-640.

⁴¹ Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 80, N. 7; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.17; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 80, N. 6; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 50; Ural, *Vakıflar*, 34.

gerçekleştirilmesi için yeterli değilse, vakfın kurulmasından bahsedilemez⁴². Böyle bir durumda, amacın gerçekleşmesi bakımından yeterli olmayan mal ve haklar vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülenmişse, bunların denetim makamının görüşü alınarak hâkim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgüleneceği öngörülmüştür (TMK m. 107/III)⁴³. Ne var ki, vakfeden, ölüme bağlı bir tasarrufla aksine irade açıklamasında bulunmuşsa, buna göre hareket edilmelidir⁴⁴. Görüldüğü üzere, hükümde, resmî senetle kurulan vakıflar hakkında bir düzenleme yapılmamıştır. Öğretide⁴⁵, TMK m. 107/III’te resmî senetle kurulan vakıfların dikkate alınmamasının, kanun koyucunun ihmâlinden

⁴² Akünal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 160; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 308; Bozkuş, *Vakıf Müessesesi*, 28; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 53-54; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 80; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1576; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 172; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 192-194; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 171; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 146; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 54; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 98; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 639. Konu hakkında Yargıtay kararı için bkz. Y. 6. HD, E.1987/1287, K.1987/5327, 24.04.1987, (Legal-Bank). 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nun 5’inci maddesinin ikinci fıkrasına göre, “Yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre özgülenecek asgari mal varlığı her yıl Meclisçe belirlenir”. Hükümde geçen Meclis’ten kasıt, Vakıflar Meclisi’dir (VK m. 3). Yeni vakıfların kuruluşunda, amaçlarına özgülenecek asgari malvarlığı Vakıflar Meclisinin 11.12.2023 tarihli ve 545/527 sayılı kararı ile 2024 yılı için 500.000 TL olarak belirlenmiştir. Bkz. <https://www.vgm.gov.tr/duyurular/2024-yili-icin-yeni-vakiflari-kurulusunda-amaclarina#:~:text=2024%20y%C4%B1l%C4%B1%20i%C3%A7in%20yeni%20vak%C4%B1flar%C4%B1n,Vak%C4%B1flar%20Genel%20M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC> (Erişim Tarihi: 24.12.2024). İsviçre hukukunda da vakfa özgülenen malvarlığının amacın gerçekleştirilmesi açısından yeterli olması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 80, N. 7-8; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, 1354; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 80, N. 6; Tuor, Schnyder, Schmid, Jungo ve Hürlimann-Kaup, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, § 17, N. 4.

⁴³ Bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 671-672; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1576; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 383; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 78; Ergün, “Vakıflar,” 500; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1307.

⁴⁴ Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1576; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1308.

⁴⁵ Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1576; Aynı yönde bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 672. Diğer bir görüşe göre, TMK m. 107/III’te yer alan düzenleme, vakfedenin hayatta iken resmî senetle kurmak istediği vakıflar yönünden uygulanamaz. Bu durumda mahkemenin başvuru reddetmesi gerekmektedir. Bkz. Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1307.

kaynaklanan açık bir boşluk olduğu ve bu boşluğun maddede belirtilen esasın sağlararası işlemle kurulan vakıflar hakkında da uygulanması suretiyle doldurulması gerektiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla resmî senetle kurulan vakfa özgülenen mallar amacın gerçekleştirilebilmesi için yeterli değilse, mahkeme, denetim makamının görüşünü alarak bu malları benzer amaçlı bir vakfa özgülemelidir. Malların hâkim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenmesi durumunda vakfeden veya mirasçılarının, vakfedilen malları, ilgili vakfa devir borcu doğar⁴⁶. Ne var ki, mahkeme tarafından benzer amaçlı vakfa özgüleme kararının verilebilmesi için, Vakıflar Yönetmeliği⁴⁷ (VY) m. 10/III gereğince, vakfedenin itiraz etmemesi veya vakıf senedinde aksine bir hükmün bulunmaması gerekmektedir. Nitekim vakıf kurma iradesi, sağlararası işlemle (resmî senetle) açıklanmışsa, vakıf senedinde aksine bir hüküm bulunmadıkça, vakfedenin itirazı üzerine, özgülenen mal ve/veya haklar vakfedende kalmalıdır. Zira vakıf için özgülenen mal ve/veya haklar, mahkeme nezdinde tutulan sicile tescil anına kadar vakfedenin malvarlığından henüz çıkmamıştır⁴⁸.

⁴⁶ Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1576, dn. 458; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1309.

⁴⁷ RG, 27.09.2008, S. 27010.

⁴⁸ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 672; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 308; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1577; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 34; Akünel, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 160-161.

4. Vakıf Kurma İşleminin Şekli

Vakıf kurma işlemi, tek taraflı hukukî bir işlemdir⁴⁹. Bu anlamda, vakıf kurma iradesinin, herhangi bir kimseye yöneltilmesi gerekmediği gibi varması da gerekmez. İradenin beyan edilmiş olması, tek başına yeterlidir⁵⁰.

⁴⁹ Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 80, N. 4; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.10; Hofer, “§ 16 Die Stiftung,” N. 16.18; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1405; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 80, N. 19-20; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 680; Akipek Öcal, “Değişiklikler ve Yenilikler,” 18; O. Gökhan Antalya ve İpek Sağlam, *Marmara Hukuk Yorumu, Cilt: III, Miras Hukuku* (Seçkin Yayıncılık, 2021), N. 1001; Ömer Arbek, *Miras Hukukunda Ölümüne Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi* (Yetkin Yayınları, 2007), 45; Mehmet Ayan, *Miras Hukuku* (Adalet Yayınevi, 2020), 161; Nüşin Ayiter ve Ahmet M. Kılıçoğlu, *Miras Hukuku* (Savaş Yayınları, 1993), 125; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 632; Sezer Çabri, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574), Cilt-I* (On İki Levha Yayıncılık, 2022), N. 737; Demirsatan, “Tescilin İyileştirici Etkisi,” 337; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 44-45; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 11-13; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1536; Eren ve Yücer Aktürk, *Türk Miras Hukuku*, N. 547; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 37, 82; Ergün, “Vakıflar,” 504; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 157, 160; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 153; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 18-19, 69; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Miras Hukuku* (Turhan Kitabevi, 2021), 149; M. Kemal Oğuzman, *Miras Hukuku* (Filiz Kitabevi, 1995), 158; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1343, 1361; Oğuzoğlu, *Medenî Hukuk, I, Şahsın Hukuku*, 384; Öztan, *Miras Hukuku*, 317; Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, § 6, N. 1, 6; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 81, 90-91; Rona Serozan ve Baki İlkay Engin, *Miras Hukuku* (Seçkin Yayıncılık, 2024), § 4, N. 179; Ural, *Vakıflar*, 41; Hıfzı V. Velidedeoğlu ve Aytekin M. Ataay, *Türk Cemiyetler Hukuku* (Hak Kitabevi, 1956), 15; Yener ve Güven, “Ölümüne Bağlı Tasarrufla Kurulan Vakıflar,” 57; Süleyman Yılmaz, *Medeni Hukuk, Cilt IV, Miras Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2022) 83; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 645.

⁵⁰ Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 80, N. 4; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.10; Hofer, “§ 16 Die Stiftung,” N. 16.18; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1405; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 80, N. 19; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 632; Bozkuş, *Vakıf Müessesesi*, 35; Demirsatan, “Tescilin İyileştirici Etkisi,” 337; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 37; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 249; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 153-154; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 18; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 81, 90-91; Serozan ve Engin, *Miras Hukuku*, § 4, N. 179; Gök-türk Uyan, “Miras Sözleşmesindeki İki Taraflı Bağlayıcı Kayıtlı Vakıf Kurulması,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 65, no. 2, (2007): 331; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 645-646.

TMK m. 101/I'e göre, "*Vakıf kurma iradesi, resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır.*". Kanun hükmünden de açıkça anlaşıldığı üzere vakıf, sadece iki şekilde kurulabilir. Bunlar, vakfın sağlararası işlem yolu ile kurulması ve ölüme bağlı tasarruf ile kurulması olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Medenî Kanunu, bu iki şekil dışında herhangi bir şekilde vakıf kurulmasına izin vermemiştir.

Vakfın sağlararası işlem yolu ile kurulması, vakıf kurma iradesinin resmî senede bağlanmasını gerektirmektedir. Resmî senet, sağlararası işlem yolu ile kurulan vakıflar için emredici niteliktedir ve bu niteliği itibarıyla geçerlilik şartıdır⁵¹. Kuruluş için gerekli olan bu resmî senedin, Noterlik Kanunu⁵² m. 89 uyarınca düzenleme şeklinde yapılması zorunludur. Onaylama şeklinde yapılan senet, vakıf kurma işlemi için geçersiz kabul edilir⁵³. Vakıflar Yönetmeliği'nin "Resmî senetle kuruluş" başlıklı 5'inci maddesinin ilk cümlesinde, "*Gerçek veya tüzel kişilerin vakıf kurma iradesi, noterde düzenleme şeklinde hazırlanan resmi senetle açıklanır.*" denilmek sureti ile sağlararası vakıf kurma işleminin, noterde düzenleme şeklinde yapılması zorunluluğu tekrar edilmiştir.

Vakfedenin ölümünden sonra hüküm ifade etmek üzere vakıf kurulması ise, ölüme bağlı tasarruf yoluyla gerçekleşir. Vakıf kurma işleminin tek taraflı bir hukukî işlem olması hasebiyle, vakıf kurma işlemi bakımından ölüme bağlı tasarruflardan vasiyetname daha uygundur. Buna göre, ölüme bağlı tasarruf yolu ile kurulacak olan vakıflar, vasiyetnamenin üç şeklinden biri ile yapılabilir. Bunlar, resmî vasiyetname, el yazılı vasiyetname ve sözlü

⁵¹ Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 27; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 209; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 158; Yener ve Güven, "Vakıf Senedine İlişkin Noterlik İşlemleri," 66.

⁵² RG, 05.02.1972, S. 14090.

⁵³ Akünal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 173; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 679-680; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 316; Berki, "Vakıflar," 145; Doğan, "Vakıf Kuruluşu," 45; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1539; Em, *Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar*, 25; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 43-44, 82-83; Ergün, "Vakıflar," 504; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 173; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 158; Kayıhan, *Kişiler Hukuku*, 141; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1346; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 20; Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 465-466.

vasiyetnamedir⁵⁴. Vakıf kurma işlemi vasiyetnamenin hangi türü ile yapılacağına, o türün kanunda öngörülen şekline uygun olarak yapılması gerekmektedir⁵⁵.

Doktrinde, vakıf kurma iradesinin ölüme bağlı tasarrufun bir diğer türü olan miras sözleşmesi içerisinde de açıklanabileceği; ancak bu durumda miras sözleşmesinin, vakıf kurma işlemine münhasır olarak vasiyetname gibi hüküm ve sonuç doğuracağı kabul edilmektedir⁵⁶. Böylece vakıf kurma iradesi, her

⁵⁴ Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 81, N. 9; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1408; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 81, N. 3; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 680; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 316; Ayan, *Miras Hukuku*, 161; Aktınal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 173-174; Ayiter ve Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 127; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 633; Berki, “Vakıflar,” 145; Bozkuş, *Vakıf Müessesesi*, 33-34; Çabri, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574)*, Cilt-I, N. 742; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 46; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 31; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1541; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 44; Ergün, “Vakıflar,” 504-505; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 5; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 156, dn. 4, 216; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 173; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 160-161; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 79; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1348; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 21; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 401; Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 466; Ural, *Vakıflar*, 41; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 647. Olması gereken hukuk açısından ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflar için de resmî senet aranmasının gerekli olduğu yönünde bkz. Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 211.

⁵⁵ Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.11; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 633; Ergün, “Vakıflar,” 505.

⁵⁶ Aydın Aybay, *Miras Hukuku Dersleri* (T.C. Maltepe Üniversitesi Yayınları, 2002), 53; Antalya ve Sağlam, *Miras Hukuku*, N. 1001; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 633; Çabri, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574)*, Cilt-I, N. 737; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 45; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 32-33; Mustafa Dural ve Turgut Öz, *Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku* (Filiz Kitabevi, 2024), N. 768; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 381; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 39, 83-84; Ergün, “Vakıflar,” 504; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 5; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 162, 215-216; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 160; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 27; Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku* (Filiz Kitabevi, 1987), 284; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 386, 402; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 123; İlhan Öztrak, *Miras Hukuku* (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1968), 72; Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, § 6, N. 7; Yılmaz, *Medeni Hukuk, Cilt IV, Miras Hukuku*, 83. Buna karşılık, mülga Türk Kanunu Medenî’sinin yürürlükte olduğu dönemde vakıf kurma işleminin miras sözleşmesiyle yapılamayacağı yönünde de bir görüş bulunmakta idi. Bu yönde bkz. Samim

ne kadar miras sözleşmesi ile beyan edilmiş olsa da beyan sahibi, ölümü anına kadar beyanından her zaman dönebilir⁵⁷. Ne var ki, miras sözleşmesinin kanunda öngörülen şekle (resmî vasiyetname şekline) uygun olarak yapılması gerekmektedir (TMK m. 545/I)⁵⁸.

Vakıf kurma işleminin sağlararası işlemle yapılması hâlinde, resmî senedin düzenlenmesiyle veya ölüme bağlı tasarrufla yapılması hâlinde, vakfedenin ölümüyle vakıf kurulmuş olur. Bir başka deyişle, söz konusu şartların

Gönensay ve Kemaleddin Birsen, *Miras Hukuku* (İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1963), 158-159; Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 466; Yener ve Güven, “Ölüme Bağlı Tasarrufla Kurulan Vakıflar,” 57. Türk Medeni Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden sonra da (hâlihazırda) miras sözleşmesiyle vakıf kurulamayacağı yönünde bkz. Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 150; Öztan, *Miras Hukuku*, 317. İsviçre hukukunda da vakıf hukukunda yapılan 08.10.2004 tarihli (01.01.2006 tarihinde yürürlüğe giren) değişikliğe kadar Federal Mahkeme ilgili hükümde miras sözleşmesinden bahsedilmemesini gerekçe göstererek miras sözleşmesiyle vakıf kurulamayacağına karar vermektedir. Bkz. Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 81, N. 11; burada geçen BGE 96 II 273 ff. Değişiklikten önce Art. 81, Abs. 1 hükmünde, “*durch letztwillige Verfügung (Testament; vasiyetnameyle)*” ifadesi bulunmaktaydı. 01.01.2006 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle hükümde “*durch eine Verfügung von Todes wegen (ölüme bağlı tasarruf yoluyla)*” ibaresine yer verilmiştir. Bu nedenle, İsviçre hukukunda vakıf kurma işleminin miras sözleşmesiyle yapılabileceği ifade edilmektedir. Bkz. Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 81, N. 13a; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.11; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1407; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 81, N. 1; Tuor, Schnyder, Schmid, Jungo ve Hürlimann-Kaup, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, § 17, N. 7, Fn. 9. “*letztwillige Verfügung*” teriminin vasiyetname yanında miras sözleşmesini de kapsadığı yönünde bkz. Hofer, “§ 16 Die Stiftung,” N. 16.20.

⁵⁷ Antalya ve Sağlam, *Miras Hukuku*, N. 1001; Arbek, *Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi*, 45; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 316-317; Aybay, *Miras Hukuku Dersleri*, 53; Akünal, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler*, 174; Ayiter ve Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 126-127; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 633; Bozkuş, *Vakıf Müessesesi*, 34; Çabri, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574)*, Cilt-I, N. 737; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 45; Dural ve Öğüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1542; Dural ve Öz, *Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku*, N. 768; Eren ve Yücer Aktürk, *Türk Miras Hukuku*, N. 547, Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 216; Helvacı ve Erlütle, *Medeni Hukuk*, 173; Zahit İmre ve Hasan Erman, *Miras Hukuku* (Der Yayınları, 2015), 165; Öğüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 21; Oğuzman, *Miras Hukuku*, 158; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1349; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 402; Yılmaz, *Medeni Hukuk, Cilt IV, Miras Hukuku*, 83.

⁵⁸ Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.11; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 402.

gerçekleşmesi hâlinde, vakıf, bağımsız bir kurum olarak meydana gelmiştir. Ancak bu anda vakıf, henüz bir hak süjesi olmayıp, tüzel kişiliğe sahip değildir⁵⁹.

B. Vakfın Tüzel Kişilik Kazanması

Tüzel kişilerin hangi anda kişilik kazandıklarına dair farklı sistemler mevcuttur. Bu sistemler, genel olarak serbest kuruluş sistemi, izin sistemi ve tescil sistemi olmak üzere üçe ayrılmaktadır⁶⁰. Türk hukukunda vakıflar, tescil sistemine tabi kılınmıştır. Tescil sisteminde, tüzel kişilik kazanılması için gerekli olan şartların yerine getirilip getirilmediği, kanunen yetkili kılınmış makamlarca incelenir. Bu incelemelerin sonucunda gerekli şartların yerine getirildiği tespit edilirse sicile tescil yapılır ve bu andan itibaren tüzel kişilik kazanılmış olur⁶¹. Bu durum, “kuruluş şekli” başlıklı TMK m. 102/I’in ikinci cümlesinde, “*Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.*” denilmek suretiyle hüküm altına alınmıştır. Şayet tescil kararı başka bir mahkeme tarafından verilmişse, bu karar, ilgili belgelerle birlikte tescilin gerçekleştirilmesi için vakfın yerleşim yerindeki mahkemeye gönderilir (TMK m. 104/II).

⁵⁹ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 681; Ayiter ve Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 126; krş. Saymen, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 468.

⁶⁰ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Akünel, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler*, 29-33; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 236; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 553-556; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1110-1115; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 26-29; Gönen, *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması*, 36-38; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 138; İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 107; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 883-886; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 52-59.

⁶¹ Akipek Öcal, “Değişiklikler ve Yenilikler,” 17-18; Akünel, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler*, 33; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 236; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1114, 1121; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 32; Gönen, *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması*, 39; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 10, N. 1; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 223; Helvacı ve Erlüle, *Medeni Hukuk*, 149; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 16, 17; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1372; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 125. Osmanlı Devleti’nde de vakıfların kuruluşunda tescil işlemi şart olarak aranmıştır. Bkz. Yener ve Güven, “Vakıf Senedine İlişkin Noterlik İşlemleri,” 64. İsviçre hukukunda da gerekli kanuni şartlar sağlanmışsa vakfın tescil edilmesi gerekir. Ayrıca bir kabul edilebilirlik incelemesine gerek görülmemektedir. Bkz. Tuor, Schnyder, Schmid, Jungo ve Hürlimann-Kaup, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, § 17, N. 9.

Mahkeme, bir istem (başvuru/talep) olmadıkça vakfı sicile resen tescil edemez⁶². Bu kapsamda tescil başvurusunun hangi mahkemeye yapılacağı önem taşımaktadır. Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük⁶³ (VTİHT) m. 3/IV'e göre, vakfın tescili hususunda vakfedenin yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesine başvurulmalıdır. Ne var ki, TMK m. 102/I ve m. 104 hükümlerinde vakfın yerleşim yeri mahkemesinden söz edilmektedir. Nitekim konu hakkında tartışılması gereken iki husus bulunmaktadır. Öncelikle, TMK m. 104'te vakfın yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmışken; Tüzük'te Türk Kanunu Medenîsi⁶⁴ (eMK) m. 74 ve eVHT m. 5/IV hükümlerinde olduğu gibi vakfedenin yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmıştır. Kanaatimizce, VTİHT m. 3/IV hükmünde hâlen vakfedenin yerleşim yerinden bahsedilmesi, kanun koyucunun özen eksikliğinden kaynaklanmıştır. Tüzük, dayanağını oluşturan kanuna aykırı olamayacağına göre, bu konuda esas olarak vakfın yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu kabul edilmelidir⁶⁵. Ancak, TMK m. 104/II hükmü göz önünde bulundurulduğunda vakfın tesciline ilişkin başvurunun herhangi bir yerdeki mahkemeye yapılabileceği, bu mahkemenin kamu düzenine ilişkin olarak kendini yetkisiz görerek davayı reddetmemesi gerektiği, gerekli incelemeleri yaparak tescile karar verirse ilgili belgelerle birlikte verdiği tescil kararını tescil işleminin yapılabilmesi için vakfın yerleşim yeri mahkemesine göndermesi gerektiği sonucuna ulaşılmalıdır⁶⁶. Diğer taraftan, kanunda görevli mahkeme belirtilmemesine rağmen⁶⁷, VTİHT m. 3/IV hükmünde açıkça asliye hukuk

⁶² Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 682; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 384; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 407. İsviçre hukukunda da ticaret siciline kayıt için başvuru gerekli görülmektedir. Bkz. Grüniger, "Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB," Art. 81, N. 17-17a.

⁶³ RG, 26.04.2013, S. 28629. Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük (VTİHT), Resmî Gazete'de yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁶⁴ RG, 04.04.1926, S. 339.

⁶⁵ eMK m. 74'te vakfedenin yerleşim yeri mahkemesinin yetkili kılınması o dönem eleştirilmişti ve vakıf senedinde vakfın yerleşim yeri olarak gösterilen mahkemenin yetkili kılınması gerektiği önerilmişti. Bkz. Akünel, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 177.

⁶⁶ İkişler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 170.

⁶⁷ Buna karşılık, mülga Türk Kanunu Medenîsi vakfın resmî senetle veya vasiyet yolu ile kurulacağını ve vakfedenin ikametgahı *asliye mahkemesi nezdinde tutulan* sicile tescil ile tüzel kişilik kazanacağından söz etmekteydi (eMK m. 74/I). Bu dönemde öğretilerde de vakfın tescili konusunda asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu ifade edilmekteydi. Bkz. Oğuzman, *Miras Hukuku*, 159; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 406. Hükümün 13.07.1967 tarih ve 903 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki hâlinde ise,

mahkemesi görevli kılınmıştır⁶⁸. Öğretiye göre⁶⁹, vakfın tesciline ilişkin bu başvuru, çekişmesiz yargı usulüne tabidir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁷⁰ (HMK) m. 383'e göre, çekişmesiz yargı işlerinde kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça sulh hukuk mahkemesi görevlidir. Ne var ki, Yargıtay, bazı kararlarında⁷¹ vakfın tesciline ilişkin başvuruyu çekişmeli yargı işi olarak nitelendirmiş ve asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir.

Kanaatimizce, bir uyuşmazlıkta hangi mahkemenin görevli ve yetkili olduğu, ancak kanunla düzenlenebilir⁷². Nitekim bu husus, 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası⁷³ (AY) m. 37/I'de "*Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz*" şeklinde düzenlenmiştir. Duruma bu açıdan bakıldığında, VTİHT m. 3/IV hükmünde vakfedenin yerleşim yerinin yetkili kılınmasının kabul edilemez olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Ayrıca gerek TMK gerek 5737 sayılı Vakıflar Kanunu⁷⁴ (VK)'da başvurunun asliye hukuk mahkemesine yapılacağı ya da vakfın asliye hukuk mahkemesince tutulan sicile tescil edileceği belirtilmemiş; sadece mahkemeden söz edilmiştir. Tüzük ile görevli mahkeme belirlenemeyeceğine göre, bu

"Tesisin mahkeme siciline kaydı, tesis senedi müeddasına ve tesisi teftiş kendisine ait olan makamın talimatına göre icra olunur" denilerek sadece mahkemeden söz edilmekteydi. Bu dönemde verilen bir Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararında ise, vakfı tescil etmekle görevli mahkemenin asiye hukuk mahkemesi olduğuna karar verilmişti. Bkz. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, N. 12/10, 08.05.1929, (RG, 10.07.1929, S. 1238).

⁶⁸ Öğretime de vakfın tescili bakımından asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 317-318; Ayan, *Miras Hukuku*, 161; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 636; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1559; Dural ve Öz, *Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku*, N. 775; Ergün, "Vakıflar," 505; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 16; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1366, 1372; Öztan, *Miras Hukuku*, 319; Serrozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, § 6, N. 8.

⁶⁹ Bkz. Demirsatan, "Tescilin İyileştirici Etkisi," 339; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1558; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 226; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 166; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 99; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1368, dn. 411; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 410.

⁷⁰ RG, 04.02.2011, S. 27836.

⁷¹ Y. 8. HD, E.2017/8644, K.2018/16612, 02.10.2018, (LegalBank); Aksi yönde bkz. Y. 18. HD, E.2004/3164, K.2004/4142, 18.05.2004, (LegalBank).

⁷² Aynı yönde bkz. Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medenî Usûl Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2022), 131; Demirsatan, "Tescilin İyileştirici Etkisi," 339, dn. 15.

⁷³ RG, 09.11.1982, S. 17863.

⁷⁴ RG, 27.02.2008, S. 26800.

konuda kanun hükümlerine göre bir yol izlenmesi isabetli olur. HMK m. 2'ye göre, “(1) Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir. (2) Bu Kanunda ve diğer kanunlarda aksine düzenleme bulunmadıkça, asliye hukuk mahkemesi diğer dava ve işler bakımından da görevlidir”. HMK m. 383'te ise kanun koyucu, “Çekişmesiz yargı işlerinde görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece sulh hukuk mahkemesidir” şeklinde bir düzenleme yaparak, çekişmesiz yargı işlerinde sulh hukuk mahkemesini görevli mahkeme olarak kabul etmiştir. Vakfın tesciline ilişkin başvurunun çekişmesiz yargı işi niteliğinde olduğu ve kanunda bu konuda asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğuna dair bir hüküm bulunmaması dikkate alındığında, olan hukuk (*de lege lata*) açısından vakfın tesciline ilişkin başvurunun ve vakfın tescilinin sulh hukuk mahkemesi tarafından yapılması gerektiği ifade edilebilir. Ne var ki, mahkemelerin iç işleyişi bakımından vakfın tutulduğu defterlerin asliye hukuk mahkemeleri nezdinde bulunuyor olması da mümkündür. Vakfın tescili yargılamasının ve vakfın tescilinin asliye hukuk mahkemesi tarafından yapılmasına yönelik kanun koyucuda bir irade mevcut olabilir. Buna karşın, söz konusu irade VTİHT'de ortaya koyulmuştur. Ancak bu iradenin, salt bir Tüzük hükmüyle ortaya koyulması, pozitif hukuk açısından isabetli değildir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda geçen ilgili hükümler (HMK m. 2 ve m. 383), VTİHT m. 3/IV hükmünün uygulanabilir olmasına engeldir. Sonuç olarak, şayet kanun koyucu bu konuda asliye hukuk mahkemesinin görevli olmasını arzuluyor ise, durumu bir kanun hükmüyle düzenlemesi isabetli olur.

Mahkemeye başvurunun (tescil talebinin) kim tarafından yapılacağı, TMK m. 102/III hükmünde düzenlenmiştir. Buna göre, resmî senet düzenlenmesinden sonra mahkemeye başvuru işlemi vakfeden tarafından yapılır. Vakfedenin ölmesi hâlinde ise, mirasçılarından birisi tarafından tescil talebinde bulunulması mümkündür. Vakıf senedinin düzenlenmesinden itibaren üç ay içerisinde vakfedenin veya ölümü hâlinde mirasçılarından birinin tescil talebinde bulunmamış olması koşulunda vakfın tescili, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından istenir. Vakfedenin tüzel kişi olması ve bu süre içinde sona ermesi hâlinde de aynı durum söz konusudur (VY m. 5)⁷⁵. Buna karşılık, vakıf kurma

⁷⁵ TMK m. 102/III hükmü göz önünde bulundurulduğunda kanun koyucunun resmî senetle kurulan vakıflarda tescil talebinde bulunma yetkisini münhasıran vakfedene tanıdığı görülmektedir. Kanaatimizce, her ne kadar kanun hükmünde yer almasa da vakfedenin ölümü

iradesi ölüme bağlı tasarrufla açıklanmışsa, tescil talebi, ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hukuk hâkiminin bildirimi üzerine veya Vakıflar Genel Müdürlüğünce resen yapılır (TMK m. 102/III; VY m. 6/II, c.1).

Tescil talebinde bulunulan mahkeme, evrak üzerinden karar verebileceği gibi, gerek duyması hâlinde Vakıflar Genel Müdürlüğünün görüşünü aldıktan ve vakfedeni dinledikten sonra da karar verebilir. Hatta mahkemenin bilirkişi incelemesi yaptırması da mümkündür (VY m. 7/I). Vakıflar Yönetmeliği'nin 10'uncu maddesinde noksanlıkların mahkemenin kararına etkisi düzenlenmiştir. Buna göre, vakıf senedinde vakfın amacı ve bu amaca özgülünen mal ve haklar yeterince belirlenmiş olması koşuluyla, diğer noksanlıklar, vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez. Bu noksanlıkların tescil kararı verilmeden önce veya kuruluştan sonra vakfın yerleşim yeri mahkemesi tarafından tamamlattırılması mümkündür (VY m. 10/I ve II). Mahkeme, yapılan başvuru neticesinde tescil talebinin kabulü veya reddi yönünde karar verebilir. Kanunda aranan koşullar mevcut ise, mahkeme tescil kararı vermek zorundadır⁷⁶. Bu konuda hâkime bir takdir yetkisi tanınmamıştır. Mahkemenin, (kabul veya ret yönündeki) her iki tür kararını da resmî senetle birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğüne resen tebliğ etmesi gerekir (VY m. 7/III).

Gerek vakfeden gerek Vakıflar Genel Müdürlüğü, mahkemenin tescil talebinin kabulüne veya reddine ilişkin kararının tebliğinden itibaren temyiz⁷⁷ yoluna başvurabilir (VY m. 8/I). “Temyiz ve iptal” başlıklı TMK m. 103, mahkemece bu konuda verilen karara karşı temyiz müessesesini düzenlemiştir. Hükmün birinci fıkrasına göre, “Mahkemenin verdiği karar, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay içinde, başvuran veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temyiz edilebilir.” Ayrıca vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı hâlinde, Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve ilgililere iptal davası açma hakkı da

hâlinde mirasçılar da tescil talebinde bulunabilirler. Ne var ki, VY m. 5'te üç aylık süre içerisinde vakfeden veya mirasçılarından birisi tarafından tescil talebinde bulunulmazsa, Vakıflar Genel Müdürlüğüne tescil talebinde bulunma yetkisi tanınmasının kanunî bir dayanağı bulunmamaktadır. Kanuna aykırı bu düzenlemenin kabul edilmesi mümkün değildir. Bkz. Demirsatan, “Tescilin İyileştirici Etkisi,” 338-339; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 55.

⁷⁶ Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 56.

⁷⁷ Her ne kadar TMK m. 103 ve VY m. 8/I'de temyizden bahsediliyor olsa da mahkeme tarafından verilen kabul veya ret kararına karşı istinaf kanun yoluna gidilmesi gerekmektedir (HMK m. 341/V; m. 387). Zira çekişmesiz yargı işlerinde temyiz kanun yolu kapalıdır (HMK m. 362/I-ç). Bkz. Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medenî Usûl Hukuku*, 597. Bu nedenle, anılan hükümlerde geçen temyiz ibaresinin istinaf şeklinde okunması gerekmektedir.

tanınmıştır (VY m. 8/II). Bir aylık sürenin istinaf⁷⁸ kanun yoluna gidilmeden dolması veya istinaf edilen tescil kararının Bölge Adliye Mahkemesi tarafından hukuka uygun görülmesi hâlinde, vakfın tesciline ilişkin karar kesinleşir⁷⁹. Tescil kararının kesinleşmesinden sonra⁸⁰ mahkeme, nezdinde tuttuğu özel sicile vakfın tescilini gerçekleştirir (TMK m. 104/I; VTİHT m. 3/V-c.1)⁸¹. Bu sicilde, vakfedenin ve vakfın adı, yerleşim yeri, organları, amacı ve bu amaca özgülünen mal ve haklar gösterilir (VTİHT m. 3/V-c.2; VY m. 7/IV). Tescil için açılan davanın kesinleşmesi üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil, vakfa tüzel kişilik kazandırmaktadır (TMK m. 102/I-c.2; VTİHT m. 4)⁸². Bu hâlde, tescil işleminin, tüzel

⁷⁸ Bkz. dn. 77.

⁷⁹ Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 319.

⁸⁰ Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1559; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 386; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 166; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1372.

⁸¹ Demirsatan, “Tescilin İyileştirici Etkisi,” 340, dn. 16.

⁸² Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 681, 683; Akipek Öcal, “Değişiklikler ve Yenilikler,” 18; Akunal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 162, 177-178; Antalya ve Sağlam, *Miras Hukuku*, N. 1005; Arbek, *Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi*, 45; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 319; Ayan, *Miras Hukuku*, 161; Ayiter ve Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 125, 127; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 638; Çabri, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574)*, Cilt-I, N. 742; Demirsatan, “Tescilin İyileştirici Etkisi,” 339; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 56; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1559; Dural ve Öz, *Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku*, N. 775; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 384-385; Eren ve Yücer Aktürk, *Türk Miras Hukuku*, N. 548; Ergün, *Medenî Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 84; Ergün, “Vakıflar,” 505; Göktürk, *Şahsın Hukuku (Kişiler Hukuku)*, 222; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 16; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 178; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 166, 170; İmre ve Erman, *Miras Hukuku*, 166-167; Ali Naim İnan, Şeref Ertaş ve Hakan Albaş, *İnan Türk Medenî Hukuku, Miras Hukuku* (Seçkin Yayıncılık, 2024), N. 730; Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 150; Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku*, 285; M. Refik Korkusuz ve Ömer Ergün, “Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar,” *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12-13, no. 16-17-18-19 (2008): 94; Köprülü, *Miras Hukuku Dersleri*, 201; Oğuzman, *Miras Hukuku*, 159; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1341, 1363, 1372; Oğuzoğlu, *Medenî Hukuk, I, Şahsın Hukuku*, 386; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 411; Öztan, *Miras Hukuku*, 318; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 126; Öztrak, *Miras Hukuku*, 73; Saymen, *Türk Medenî Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*, 448; Serozan, *Medenî Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, § 6, N. 8; Serozan ve Engin, *Miras Hukuku*, § 4, N. 180a; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 647. Buna karşılık, İsviçre hukukunda vakıflar kural olarak ticaret siciline tescille tüzel kişilik kazanmaktadırlar (ZGB Art. 81, Abs. 2). Bkz. Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 80, N. 5, Art. 81, N. 15; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*,

kişiliğin kazanılması bakımından kurucu nitelikte olduğu ifade edilebilir⁸³. Tüzel kişiliğin kazanmasıyla birlikte vakfa özgülenen mallar ve diğer haklar, başkaca bir işlem yapılmasına gerek olmaksızın kendiliğinden vakfa intikal eder (TMK m. 105/I; VY m. 11). Bir başka deyişle, vakıf, kendisine özgülenen taşınırlarda zilyetliğin devrine, taşınmazlarda tapu kütüğüne tescil ve alacaklarda ise yazılı bir temlik sözleşmesi yapılmasına gerek olmaksızın hak sahibi olmaktadır⁸⁴.

N. 19.18; Hofer, “§ 16 Die Stiftung,” N. 16.14; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitung-sartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1395; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 80, N. 19; Tuor, Schnyder, Schmid, Jungo ve Hürlimann-Kaup, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, § 17, N. 2, 8. Bu tescilin kurucu bir etkisi vardır. Bkz. Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.18; Hofer, “§ 16 Die Stiftung,” N. 16.14. İsviçre kanun koyucusu dini vakıflar ile aile vakıflarını tescil sistemine dahil etmemiştir (ZGB Art. 52, Abs. 2). O dönemde bu tür vakıflar için serbest kuruluş sistemi geçerliydi. Ancak söz konusu vakıflar her ne kadar yasal bir yükümlülükleri olmasa da dilerlerse ticaret siciline açıklayıcı tescil yaptırabilmekteydiler. Ne var ki, 12.12.2014 tarihli ve 01.01.2016 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle birlikte sadece kamu hukuku vakıflarının tüzel kişilik kazanması bakımından tescil şartı aranmamıştır. Diğer bir deyişle, İsviçre’de aile vakıfları ile kilise vakıfları 01.01.2016 tarihinden itibaren tescil edilmeye başlanmıştır. Bkz. Grüninger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 81, N. 14; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.19; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Vor Art. 80-89a, N. 1, 3; Tuor, Schnyder, Schmid, Jungo ve Hürlimann-Kaup, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, § 17, N. 2. Bu vakıfların en geç 2020 yılının sonuna kadar ticaret siciline tescil işlemini gerçekleştirmeleri gerekmektedir (ZGB SchlT Art. 6b Abs. 2bis). Bkz. Grüninger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 81, N. 14.

⁸³ Akünal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 178; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 319; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 638; Çabri, *Miras Hukuku Şerhi* (TMK m. 495-574), Cilt-I, N. 742; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 49, 56; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku*, Cilt II, *Kişiler Hukuku*, N. 1559, 1566; Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 175; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 84; Ergün, “Vakıflar,” 505; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 17; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 166; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 108; Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku*, 285; Köprülü, *Miras Hukuku Dersleri*, 201; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1375; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 411; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 126. Buna karşılık, vakfın Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan merkezi sicile tescili ve Resmî Gazete’de ilânı (TMK m. 104) kurucu bir etkiye sahip olmayıp, sadece açıklayıcıdır. Bkz. Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 56; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 17-18; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 170-171; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1363, 1373; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 411.

⁸⁴ Akünal, *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*, 178-179; Antalya ve Sağlam, *Miras Hukuku*, N. 1007; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 319; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri*

II. KURULUŞ ŞEKLİNE GÖRE VAKIF KURMA İŞLEMİNİN GERİ ALINMASI

Vakıf kurma iradesinin beyanı ve vakfın tüzel kişilik kazanması, farklı zamanlarda gerçekleşmektedir. Yukarıda ayrıntılı bir şekilde açıklandığı üzere, vakıf kurma iradesinin beyanı, ancak sağlararası işlem (resmî senetle) veya ölüme bağlı tasarrufla yapılabilir. Nitekim vakıf kurma iradesi, resmî senedin ya da ölüme bağlı tasarruflun düzenlendiği anda beyan edilmiş olmaktadır. Buna karşın, vakfın tüzel kişilik kazanması ise, vakıf kurma iradesinin beyanından çok daha sonraki bir zamanda gerçekleşmektedir. şÖyle ki, vakıf tüzel kişiliği, vakfın tescili için açılan davanın kesinleşmesi sonucunda, mahkeme nezdinde tutulan sicile tescil ile kazanılmaktadır. Özellikle yargılama süreci de göz önünde bulundurulduğunda, kurucu iradenin beyanı ile tüzel kişilik kazanma anı arasında geöen süre oldukça uzun olabilir. Vakfeden, vakıf kurma iradesini açıkladıktan sonra; ancak henüz vakıf tüzel kişilik kazanmadan önce bu düşüncesinden vazgeömek isteyebilir. Bu noktada vakfın tüzel kişilik kazanma anına kadar geöen süre zarfında, vakfın kuruluşuna dair irade beyanının geri alınıp alınamayacağı sorunu ortaya çıkar. Bu sorun, sağlararası

ve Kişiler Hukuku, 639; Dural ve Öğüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1566-1567; Eröin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” 175; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 385; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 26-28; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 171; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 164, 171-172; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 110-114; Halil Kalabalık ve Doğa Ekrem Doğancı, *Temel Hukuk Bilgisi* (Seökin Yayıncılık, 2024), 327-328; Kayıhan, *Kişiler Hukuku*, 145; Oğuzman, *Miras Hukuku*, 159; Oğuzman, Seliöi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1376-1379; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 412-414; Öztan, *Miras Hukuku*, 317; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 126; Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, § 6, N. 8. VY m. 12’e göre, “Tescile karar veren mahkeme, vakıf senedinin bir örneğini de ekleyerek vakfedilen taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini tapu idaresine bildirir (f.1). Tapu idaresi bu bildirim üzerine, vakıf adına tescili yapar. Bu tescil işleminden de vakıf yöneticileri sorumludur (f.2)”. Tapu memurunun bu bildirim üzerine vakfa özöülenen malları vakıf adına tescil etmesi kurucu değil, açıklayıcı etkiye sahiptir. Bkz. Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 639. İsviöre hukukunda da durum böyledir. Bkz. Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.18. Vakfın vasiyetname ile kurulduğı ve vakıf kurma tasarruflunun vasiyet niteliğinde olduğu durumlarda vakfın tüzel kişilik kazanmakla birlikte vasiyet alacaklısı olduğunu ve ancak gerekli devir işlemlerinin yapılması ile birlikte vakfın vasiyet konusu malları kazanabileceği yönünde bkz. Çabri, *Miras Hukuku şerhi* (TMK m. 495-574), Cilt-I, N. 747; Kocayusufoşaşıoğlu, *Miras Hukuku*, 288; Öztrak, *Miras Hukuku*, 73; Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, § 6, N. 8; Serozan ve Engin, *Miras Hukuku*, § 4, N. 180.

işlemlerle kurulan vakıflar ve ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflar açısından ayrı ayrı değerlendirilerek ele alınmalıdır.

A. Ölüme Bağlı Tasarruf Yoluyla Gerçekleştirilen Vakıf Kurma İşleminin Geri Alınması

Vakfedenin ölümünden sonra hüküm ifade etmek üzere vakıf kurma işlemi gerçekleştirilmiş ve bu işlem vasiyetname şeklinde yapılmış ise, vasiyetten dönüldüğü (vasiyetname geri alındığı) takdirde vakıf kurma işlemi de geri alınmış olur. Vasiyetten dönme, TMK m. 542-544 hükümlerinde düzenlenmiştir. Buna göre, vakfedenin, vasiyetname yoluyla gerçekleştirdiği vakıf kurma beyanından ölünceye kadar TMK m. 542-544 hükümleri uyarınca dönmesi mümkündür⁸⁵. Vakıf kurma iradesi, daha evvel belirtildiği üzere miras sözleşmesi içerisinde de beyan edilebilir. Bu beyan, her ne kadar miras sözleşmesi içerisinde gerçekleştirilmiş olsa da vasiyetname hükümlerine tabidir. Bu da miras sözleşmesi içerisinde dâhil edilmiş olan vakıf kurma beyanının tek taraflı olarak beyan sahibince ölüm anına kadar her zaman geri alınabileceğini göstermektedir⁸⁶.

⁸⁵ Grüninger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 81, N. 6, 16; Hürli-mann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1415; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 687; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 317; Ayiter ve Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 127; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 635; Bozkuş, *Vakıf Müessesesi*, 40; Çabri, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574)*, Cilt-I, N. 737; Demirsatan, “Tescilin İyileştirici Etkisi,” 338-339; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 47; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 93; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku*, Cilt II, *Kişiler Hukuku*, N. 1551; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 385; Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 45; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 253; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 125; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1359a; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 39; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 415; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 123; Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, § 6, N. 16; Serozan ve Engin, *Miras Hukuku*, § 4, N. 179; Ural, *Vakıflar*, 44; Yener ve Güven, “Vakıf Senedine İlişkin Noterlik İşlemleri,” 68; Yener ve Güven, “Ölüme Bağlı Tasarrufla Kurulan Vakıflar,” 57.

⁸⁶ Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 633; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 48; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 94; Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 386; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 254-255; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 39; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 402, 415; karşı görüşte bkz. Yener ve Güven, “Ölüme Bağlı Tasarrufla Kurulan Vakıflar,” 57. İsviçre hukukunda, miras sözleşmesiyle kurulan vakıfların ancak taraflar arasında yapılan yazılı bir anlaşmayla (TMK m. 546/I; ZGB Art. 513, Abs. 1) ortadan kaldırılabileceği ifade edilmektedir. Bkz. Grüninger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art.

Nitekim vakıf kurma iradesi ölüme bağlı tasarrufla açıklanmışsa, vakfeden ölünceye kadar her zaman yeni bir vasiyetname veya miras sözleşmesi yapmak suretiyle vakıf kurma işlemini geri alabilir⁸⁷. Bunun yanında vakıf kurma işleminin geri alınabilmesi için mutlaka açık bir irade beyanında bulunmak da şart değildir. Vakfedenin vakıf kurma tasarrufunu içeren vasiyetnameyi yok ederek (meselâ yırtarak veya yakarak) de vakıf kurma işlemini geri alması mümkündür (TMK m. 543/I)⁸⁸. Vakfedenin, vakıf kurma işlemini içeren vasiyetnameden sonra bununla bağdaşmayan (kuşkuya yer bırakmayacak surette önceki vasiyetnameyi tamamlamayan) yeni bir vasiyetname yapması hâlinde de önceki vasiyetname ve böylece vakıf kurma işlemi ortadan kalkar (TMK m. 544/I)⁸⁹. Bu kapsamda vakıf kurma işleminin geri alınması bakımından TMK m. 544/II hükmünün kıyasen uygulanması mümkündür. Meselâ, vakfeden vasiyetnamesinde vakıf kurma iradesini açıklamış ve bu vakfa belirli mallarını özgülemiş olabilir. Vakfedenin müstakbel vakfa ölüme bağlı tasarrufla mal özgülemesi, mirasçı atama biçiminde olabileceği gibi belirli mal bırakma şeklinde de olabilir. Şayet bu tasarruf, belirli mal bırakma şeklinde yorumlanabilecekse ve vakfeden, özgülenen mallar üzerinde sonradan vasiyetname ile bağdaşmayan başka bir tasarrufta bulunmuşsa, söz gelimi bu malları üçüncü bir kişiye devretmişse, vasiyetnamede aksi belirtilmedikçe vakıf kurma iradesinin geri alındığı sonucuna ulaşılmalıdır⁹⁰. Kanaatimizce, vakıf kurma iradesini içeren vasiyetname kaza sonucunda veya üçüncü kişinin kusuruyla yok olmuşsa ve vakıf kurma tasarrufunun içeriğini aynen ve tamamen belirlemeye de olanak yoksa, vakıf kurma iradesinin geri alındığı ifade edilebilir (TMK m. 543/II). Buna karşılık, yok olan vasiyetnamede yer alan vakıf kurma yönündeki ölüme bağlı tasarrufun içeriğinin aynen ve tamamen

81, N. 16; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1416. Vakıf kurma iradesini miras sözleşmesiyle açıklayan vâkıfın artık tek taraflı olarak bu işlemi geri alamayacağı yönünde bkz. Tuor, Schnyder, Schmid, Jungo ve Hürlimann-Kaup, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, § 17, N. 7.

⁸⁷ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 687; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 321; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 164; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 123; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 650.

⁸⁸ Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 47-48; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 93; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 253-254; Öztan, *Tüzel Kişiler*, 123.

⁸⁹ Bkz. Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 72.

⁹⁰ Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 254; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 164.

ispatı mümkün olursa, vakıf kurma işlemi varlığını sürdürür ve tescil işleminin yapılmasıyla birlikte tüzel kişilik kazanılabilir⁹¹.

Ölüme bağlı tasarruf yoluyla gerçekleştirilen hukukî işlemlerden kural olarak ölüm anına kadar dönmek mümkünken ölümle birlikte işlem kesinleşmiş olduğundan dönme imkânı da bu andan itibaren ortadan kalkar. Ölüm anından itibaren, mirasçıların ölüme bağlı tasarruf işleminden dönme hak ve yetkileri yoktur⁹². Ölümden sonra mirasçılar, ölüme bağlı tasarruf ile bağlandıklarından, bu yolla beyan edilen vakıf kurma iradesi, ölüm anı ile birlikte artık geri alınamaz. Zira ölümden sonra artık vakıf kurma işlemini geri alabilecek kimse kalmamıştır⁹³.

B. Sağlararası İşlem Yoluyla Gerçekleştirilen Vakıf Kurma İşleminin Geri Alınması

1. Öğretide İleri Sürülen Görüşler

Yukarıda ayrıntılı şekilde açıklandığı üzere⁹⁴, kişinin, sağlığında hüküm ifade etmek üzere vakıf kurma iradesinin beyanı ile vakfın tüzel kişilik kazanma anı arasında görece uzun bir süre geçmektedir. Bu noktada, vakıf kurma iradesinin beyanından sonra fakat vakıf henüz tüzel kişilik kazanmamışken beyan sahibinin vakıf kurma işlemini geri alıp alamayacağı gündeme gelebilir. Doktrinde bir görüş⁹⁵, vakıf kurma işleminin tek taraflı ve

⁹¹ Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 255. Vasiyetnamenin yok olması hakkında detaylı bilgi için bkz. Kemal Erdoğan, “Vasiyetnamenin Yok Olması,” *Kırıkkale Hukuk Mecmuası* 4, no. 1 (2024): 123-162, <https://doi.org/10.59909/khm.1398062>.

⁹² Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 635-636; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 48; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 72; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1551; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 21; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 178, 186; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 125; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1359a; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 40; Serozan ve Engin, *Miras Hukuku*, § 4, N. 179.

⁹³ Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 178.

⁹⁴ Bkz. Yukarıda I, B.

⁹⁵ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 687; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 321; Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 636; Demirsatan, “Tescilin İyileştirici Etkisi,” 338; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 47; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 90; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 249-253; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 162, 163, dn. 169; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 123; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, N. 1361; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 415; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 91; Ural, *Vakıflar*, 44. Alman hukukunda

yöneltirilmesi gerekmeyen bir irade beyanı ile gerçekleştirilmesinden, bir diğer deyişle bu beyana güveni korunacak kişiler bulunmadığından hareketle, iradenin beyan edilmesi anından vakfın tüzel kişilik kazanması (tescil) anına kadar geçen süre zarfında vakıf kurma işleminin her zaman geri alınabileceğini savunmaktadır. Buna göre, beyan edilen vakıf kurma iradesinin tüzel kişilik kazanma anına kadar geri alınması mümkündür. Vakıf kurma işlemi için varması gerekli bir irade beyanı aranmamaktadır. Hatta 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu⁹⁶ (TBK) m. 10 uyarınca varması gerekli irade beyanlarının dahi belirli bir ana kadar geri alınabileceği göz önünde bulundurulduğunda vakıf kurma işleminin tescil kararı verilinceye kadar geri alınabileceği kabul edilmelidir. Ne var ki, tescil başvurusu üzerine başlayan çekişmesiz yargı faaliyeti devam ederken vakfeden geri alma beyanında bulunabilecekse de yargılama masraflarını ödemesi gerekir⁹⁷.

Diğer bir görüş⁹⁸ ise vakıf kurma yönünde beyan edilen iradenin geri alınmasını mümkün görmemektedir. Buna göre, vakıf kurma iradesi, noterde düzenlenen resmî senetle beyan edildiği andan itibaren geri alma mümkün olmaz. Bu görüş, mülga Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük⁹⁹ (eVHT) m. 5/II veya VY m. 5/III'te yer alan düzenlemelere dayandırılmaktadır. eVHT m. 5/II'ye göre, “Resmi senetle kurulan vakıflarda vakfeden, ölmesi halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulabilir. Vakıf senedinin düzenlenmesini takip eden üç ay içinde vakfeden veya ölümü halinde mirasçı tarafından tescil talebinde bulunulmamış veya vakfeden tüzel kişiliği haiz olup ta bu süre içinde infisah etmiş ise vakfın tescili hususundaki başvurma Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından

da izin verilinceye kadar vakıf kurma iradesinin geri alınabileceği kabul edilmektedir (§ 81a BGB). Bu konuda bkz. Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 250, dn. 6a.

⁹⁶ RG, 04.02.2011, S. 27836.

⁹⁷ Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 249-250. Alman hukukunda yetkili makama izin başvurusu yapıldıktan sonra, geri alma beyanının yine aynı makama yapılması aranmıştır (§ 81a BGB). Bkz. Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 250, dn. 5.

⁹⁸ Bozkuş, *Vakıf Müessesesi*, 20; Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, N. 1550; Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 25; Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 39; Uyan, “Miras Sözleşmesindeki İki Taraflı Bağlayıcı Kayıtlı Vakıf Kurulması,” 333.

⁹⁹ RG, 21.08.1970, S. 13586. Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük (eVHT), Resmî Gazete’de yayımı tarihinde yürürlüğe girmişti. Ne var ki 25.07.1970 tarih ve 7/1066 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan bu Tüzük, 25.03.2013 tarih ve 2013/4513 sayılı Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük m. 8 ile yürürlükten kaldırılmıştır.

yapılır.”. Bu görüşe göre, Vakıflar Genel Müdürlüğüne vakfın tescili hususunda başvurma yetkisi verilmiş olduğundan, vakıf kurma iradesinin beyanından sonra vakıf kurma işleminin geri alınması kabul edilmemiştir. Ne var ki, gerek vakfedenin gerek mirasçılarının resmî senetle açıklanan vakıf kurma işlemini geri almasının mümkün olmayacağına ilişkin bu kuralın, Tüzükle veya Yönetmelikle getirilmesi Anayasa’ya aykırı olduğundan, Türk Medenî Kanunu’na bu yönde açık bir hüküm konulmasının gerekli olduğu belirtilmektedir¹⁰⁰. Her iki görüşün ortak noktası, vakfın mahkeme nezdinde tutulan sicile tescilinden sonra vakıf kurma iradesinin artık geri alınamayacağıdır¹⁰¹.

2. Yargıtay Tarafından Benimsenen Görüş

Yargıtay tarafından verilen bir kararda¹⁰², resmî senedin düzenlenmesi ile vakfın kurulmuş sayılacağına, sicile yapılan tescilin yalnızca üçüncü kişiler karşısında aleniyet sağlamak amacı ile yapıldığına hükmedilmiştir. Söz konusu dava, noter senediyle kurulmuş olan Konya’daki Hacı Mustafa Büyükdere Vakfı’nın tescilinin vakfeden tarafından istenmemesi nedeni ile Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından vakfın tescilinin istenmesi üzerine görülmeye başlanmıştır. İlk derece mahkemesi, vakfeden tarafından tescilin yaptırıldığı ve bu durumun vakıf kurma işleminden vazgeçme anlamına geldiğini belirterek davayı reddetmiştir. Hüküm, temyiz edilmiş ve Yargıtay önüne gelmiştir. Yargıtay kararında, “... 903 sayılı Kanunun vakfın kuruluşu ile ilgili 74. maddesinin ilk fıkrası hükmünce, vakfın, resmi senedin tanzimi ile kurulacağı esasını kabul etmiştir. Sonraki hükümleri ise vakfın tesciline ilişkindir. Sicile geçirilmesi vakfın vücut ve lüzumu için değil, yani tescil şahsiyet ve aynı zamanda üçüncü kişilere karşı aleniyet temini içindir. Bu duruma göre resmi senedin tanzimi tarihinde vakıf kurulmuş olacağından, vakfedenin vakfın kurulması hususundaki iradesinden vazgeçmesine imkân bulunmamaktadır. Tescilin vakfın tüzel kişilik kazanması için tamamlayıcı bir işlem olarak kabulü gerekir.” denilmek sureti ile ilk derece mahkemesince verilen karar hukuka aykırı bulunmuş ve vakfın tesciline karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yargıtay, yukarıda verilen kararını, o dönem yürürlükte bulunan Türk Kanunu Medenîsi’nin 13.7.1967 tarihli ve 903 sayılı Kanun’la¹⁰³ değiştirilen

¹⁰⁰ Hatemi, *Kişiler Hukuku*, § 12, N. 25.

¹⁰¹ Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, § 6, N. 16.

¹⁰² Y. 6. HD, E.1979/681, K.1979/3506, 25.04.1979, (LegalBank).

¹⁰³ RG, 24.07.1967, S. 12655.

74'üncü maddesine dayandırmıştır. Bu maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesine göre, “*Vakıf, resmi senetle veya vasiyet yolu ile kurulur ve vakfedenin ikametgâhı asliye mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.*”. Sözü edilen kanun hükmü, vakfın kuruluşu ve tüzel kişilik kazanması hususlarını birbirinden ayırmış ve açık bir düzenlemeye kavuşturmuştur. Türk Kanunu Medenî'si'nin 903 sayılı Kanun'la değiştirilen 74, 78 ve 79. maddeleri ile 903 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesine dayanılarak mülga Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük (eVHT) hazırlanmış ve Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe sokulmuştur (eVHT m. 38). Bu tüzüğe göre vakıf, noterlikçe düzenlenen resmî senet veya vasiyetname yoluyla kurulur (eVHT m. 3). Tüzel kişilik ise mahkeme siciline tescil ile kazanılır (eVHT m. 8).

Görüldüğü üzere, hem 903 sayılı Kanun hem eVHT, açıkça, vakfın kuruluşu ve tüzel kişilik kazanması hususlarını birbirinden ayırmıştır. Yargıtay, yukarıda anılan kararını bu yasal düzenlemeler çerçevesinde vermiştir. Ancak 903 sayılı Kanun'la değişiklik yapılan Türk Kanunu Medenî'si hükümleri, 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 1028'nci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. eVHT ise, 25.03.2013 tarih ve 2013/4513 sayılı Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük (VTİHT) m. 8 ile 26.04.2013 tarihi itibarıyla (m. 9) yürürlükten kaldırılmıştır. Bu noktada akla, 01.01.2002 ilâ 26.04.2013 tarihleri arasında eVHT'nin kanuni dayanakta yoksun olup olmadığı gelmektedir. Ancak 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un “Tüzükler ve yönetmelikler” başlıklı 22'nci maddesine göre, “*Türk Medenî Kanununda öngörülen tüzük ve yönetmelikler, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde çıkarılır ya da yürürlükteki tüzük ve yönetmeliklerde gerekli değişiklikler yapılır. Bu düzenlemeler yapılıncaya kadar, yürürlükteki tüzük ve yönetmeliklerin Türk Medenî Kanununa aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.*”. Buna göre, eVHT'nin 01.01.2002 ilâ 26.04.2013 tarihleri arasında kanunî dayanakta yoksun olduğu söylenemez. Her ne kadar 743 sayılı Türk Kanunu Medenî'si'nin yürürlükten kalkması ile birlikte eVHT'nin dayanağı olan kanun hükümleri ortadan kalkmış bulunuyorsa da 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 22'nci maddesi, eVHT için yeni bir kanunî dayanak olmuştur. Bütün bu gerekçelerle, 01.01.2002 ilâ 26.04.2013 tarihleri arasında eVHT'nin yürürlükte olduğunu söylenebilir.

Duruma yürürlükteki hukuk açısından bakıldığında eVHT, 26.04.2013 tarihinde yürürlükten kaldırılmış ve aynı gün Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük (VTİHT) yürürlüğe girmiştir. Buna göre konuya ilişkin hâlihazırda TMK, VK, VTİHT ve VY yürürlükte. Yürürlükteki bu mevzuata bakıldığında da, aynı şekilde vakfın kuruluşu ile tüzel kişilik kazanması hususlarının birbirinden ayrı olarak düzenlendiği görülmektedir. Dolayısıyla, Yargıtay 6. HD, E.1979/681, K.1979/3506, 25.04.1979 künyeli kararın verildiği zaman yürürlükte bulunan mevzuat ile günümüzde yürürlükte bulunan mevzuat arasında konu açısından bir farklılık bulunmamaktadır. Meselâ, Türk Medenî Kanunu'nun "Kuruluş şekli" başlıklı 102'nci maddesinde vakfın kuruluşu ile tüzel kişilik kazanması ayrı ayrı hükme bağlanmıştır. Benzer şekilde, VTİHT m. 3/I ile m. 4'te vakfın kuruluşu ile tüzel kişilik kazanması birbirinden ayırt edilerek düzenlenmiştir. Netice itibarıyla, mülga mevzuat hükümleri ile yürürlükte bulunan hükümler arasında vakfın kuruluşu ve tüzel kişilik kazanması (tescili) açısından çalışma konumuz bağlamında bir anlayış farklılığının bulunmadığı ifade edilebilir. Her iki dönemde de sağlararası işlemle kurulan vakıflarda, resmî senedin düzenlenmesi ile vakfın kurulduğu; tüzel kişiliğın ise daha sonra sicile tescil ile kazanıldığı sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla Yargıtay 6. HD, E.1979/681, K.1979/3506, 25.04.1979 künyeli kararın günümüzde de pozitif hukuk çerçevesinde önemini sürdürdüğü ifade edilebilir.

3. Genel Değerlendirme ve Kanaatimiz

Vakıf kurma faaliyeti rızâ olup, vakfedenin mallarını ve/veya haklarını gönüllü olarak ideal bir amaca esasına dayanır. Şayet vakfeden, henüz vakıf tüzel kişilik kazanmadan vakıf kurma iradesinden vazgeçmek isterse, onun bu düşüncesine saygı gösterilmelidir. Zira vakıf bu dönemde henüz hukuken varlık kazanmamış olup, bir nevi cenin gibi belirli şartlar gerçekleşince varlık kazanmayı beklemektedir¹⁰⁴. Bu düşünceyle vakfedenin bir kere vakıf kurma

¹⁰⁴ Kuruluş aşamasındaki tüzel kişilerin anne karnındaki cenin gibi kişilik hakkına yönelik korumadan yararlanmasının belirli şartlar altında mümkün olması gerektiği yönünde bkz. Gönen, *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması*, 41-42. Vakıf kurma iradesinin açıklanmasından sonra vakıf tüzel kişiliğının durumu öğretide cenine benzetilmekte ve ona tescil şartına bağlı bir hak ehliyeti tanınmaktadır. Ne var ki, tescile kadar vakıf tüzel kişiliğının cenine benzetilmesi, ancak kurucusu ölen vakıflarda isabetli olacağı ileri sürülmektedir. Bkz. Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 181. Öğretide ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfın, kendisine yapılan kazandırmayı ne zaman edineceği konusundaki durumu, ceninin mirasçılığına benzetilmektedir. Bu konuda bkz. Aybay, *Miras Hukuku Dersleri*, 53; Ayiter ve

yönündeki iradesini resmî senetle açıklamasından sonra artık bu iradesini geri alamayacağı ileri sürülebilir. Ancak kanaatimizce, kanun koyucunun ebeveynlere gebeliğin onuncu haftasına kadar sağlık açısından hiçbir haklı gerekçe olmasa dahi gebeliği sona erdirebilme imkânı tanıdığı bir düzende¹⁰⁵, canlı bir organizma bile olmayan vakfa yönelik kurucu iradenin, vakıf hukukun kişilik kazanıncaya kadar geri alınabilmesini mümkün görmek gerekir. Kanun koyucu, TMK m. 28/II'de çocuğun hak ehliyetinin, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayacağını belirtmesine rağmen; vakıflarda bu yönde bir hüküm ihdas etmemiştir. Ana ve baba, cenini meydana getirmekte ve kanun koyucu belirli şartlar gerçekleşince (sağ ve tam doğum) cenine kişilik kazanma imkânı tanımaktadır. Nitekim kanun koyucu sağ ve tam doğması koşuluyla hak ehliyeti elde edebilecek olan ceninin, rahimden tahliye edilme imkanını onun meydana gelmesine vesile olan ana ve babasına vermiştir. O hâlde mahkeme nezdinde tutulan özel sicile tescil edilmesi koşuluyla tüzel kişilik kazanacak olan vakfın kuruluşuna dair iradenin geri alınması, haydi haydi (evleviyetle) mümkün görülmelidir. Buna karşılık, nasıl ki istisnâî durumlar bir tarafa bırakılırsa on haftayı geçen gebeliklerde rahim tahliyesi ya da tam ve sağ olarak doğan çocuğun hayatına son verilmesi artık hukuka aykırı ise, özel sicile tescille tüzel kişilik kazanan vakfın da vakfedenin tek taraflı irade beyanıyla ortadan kaldırılması kabul edilmez. Diğer taraftan, vakıf kurma iradesinin geri alınıp alınamayacağı konusunda vakıf kurma işleminin tek taraflı bir hukukî işlem olması da önem arz etmektedir. Şöyle ki, vakıf kurma işlemiyle vakfeden, herhangi bir kimseye karşı borçlanmamıştır. Bir başka deyişle, vakıf kurma işleminin ifasını isteyebilecek bir muhatap bulunmamaktadır. Bu kapsamda, Vakıflar Genel Müdürlüğünün vakıf kurma

Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 125, 127-128; Çabri, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574), Cilt-I*, N. 744; Eren ve Yücer Aktürk, *Türk Miras Hukuku*, N. 548; İmre ve Erman, *Miras Hukuku*, 165-166; İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 115; Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 150; Kocayusufoğlu, *Miras Hukuku*, 286-288; Serozan ve Engin, *Miras Hukuku*, § 4, N. 180a, 181; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 95; krş. İnan, Ertaş ve Albaş, *Miras Hukuku*, N. 730; Oğuzman, *Miras Hukuku*, 160; Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 413; Yılmaz, *Medenî Hukuk, Cilt IV, Miras Hukuku*, 84. İsviçre hukukunda da kuruluş aşamasındaki vakfın durumu cenine (*nasciturus*) benzetilmektedir. Bkz. Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 81, N. 15; Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.18; Jakob, “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB,” Art. 81, N. 7.

¹⁰⁵ 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasına göre, “Gebeliğin onuncu haftası doluncaya kadar annenin sağlığı açısından tıbbi sakınca olmadığı takdirde istek üzerine rahim tahliye edilir.” İlgili Kanun için bkz. RG, 27.05.1983, S. 18059.

işleminin karşı tarafı olarak değerlendirilmesi de mümkün değildir. Zira vakıf kurma iradesi, varması gerekli olmayan bir irade beyanıyla açıklanmaktadır¹⁰⁶. Kanun koyucunun iki taraflı bir hukukî işlem olan bağışlamadan dahi belirli şartlar altında dönmeyi mümkün kılması (TBK m. 293, 295-296) dikkate alındığında, tek taraflı bir hukukî işlem olan vakıf kurma işleminin geri alınamaması, hak ve menfaatler dengesine aykırı olur¹⁰⁷.

Vakıf kurma iradesinin geri alınabilmesini destekleyen bir başka durum ise, vakfın tüzel kişilik kazanması bakımından mahkeme nezdindeki sicile tescilin kurucu nitelik arz ediyor olmasıdır. Bu durum, TMK m. 102/I hükmünde açık bir şekilde düzenlenmiştir. Halbuki VTİHT m. 3/I ve VY m. 5/III'te yer alan düzenlemeler, kanunda yer alan düzenlemeye aykırı olarak vakfın mahkeme siciline tescilini açıklayıcı hâle getirmektedir¹⁰⁸. Bunun, normlar hiyerarşisine aykırı ve kabul edilemez olduğu ifade edilebilir.

İsviçre hukukunda vakıf kurma işleminin, resmî senedin düzenlenmesiyle ticaret siciline kayıt arasındaki dönemde geri alınıp alınamayacağı meselesi tartışılmıştır. İsviçre öğretisinde bu dönemde vakıf kurma işleminin geri alınamayacağı ya da tam aksine geri almanın mümkün olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır¹⁰⁹. Ne var ki, İsviçre Federal Mahkemesi, bir kararında¹¹⁰ bu süre zarfında vâkıfın, vakıf kurma işleminden vazgeçmesinin mümkün olabileceği yönünde bir tutum sergilemiştir. Dava konusu olayda vakıf senedinin hazırlanması ile ticaret siciline kayıt için yapılan başvuru arasında 14 yıl (4 Nisan 1949-13 Haziran 1963) geçmiştir. Vâkıf Schmid ise, 12 Kasım 1972 tarihinde ölmüştür. Mahkeme, vâkıfın ölümüne kadar ticaret siciline kayıt için harekete geçmemesini, vakıf kurma iradesinin sona erdiği anlamına gelip gelmediği bakımından incelemiştir. Somut olayda Schmid, ticaret siciline tescil başvurusunu bilgisizliğinden ya da ihmâlinde değil, aksine hukuk danışmanı Dr. Ludwig'in verdiği bilgileri dikkate alarak yapmamıştır. Ne var ki vâkıf, bu dönemde vakıf kurma iradesinin devam ettiğini gösteren bazı davranışlar da gerçekleştirmiştir. Şöyle ki, Schmid, vakfın hesabını yönetmiş, vakıf

¹⁰⁶ Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 48-49.

¹⁰⁷ Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 48.

¹⁰⁸ Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 49.

¹⁰⁹ Görüşler için bkz. Grüniger, “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB,” Art. 81, N. 16; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1417, Fn. 140.

¹¹⁰ BGE 99 II 246 ff. Kararın metni için bkz. http://relevancy.bger.ch/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F99-II-246%3Ade&lang=de&type=show_document (Erişim Tarihi: 01.01.2025).

fonlarını geçici olarak tahvile yatırmış, vakfın vergiden muaf tutulması için ilgili kurumlara başvuruda bulunmuştur. Vâkıfın bu davranışları, Federal Mahkeme tarafından vakıf kurma isteğinin ölümüne kadar devam ettiği yönünde yorumlanmıştır. Görüldüğü üzere, Federal Mahkeme, bu kararında sağ-lararası işlemle vakıf kurma iradesini açıklayan vâkıfın, sonradan bu iradesini geri alıp almadığını araştırmıştır. Şayet Federal Mahkeme, resmî senetle ku-rulan vakıf kurma iradesinin geri alınamayacağını kabul etmiş olsaydı, kendi-sinden ayrıca bu yönde bir araştırma yapması beklenmezdi.

Vakıf kurma iradesinin geri alınabilmesi açısından diğer bir dayanak da vakıf senedinin güven teorisine göre değil, irade teorisine göre yorumlanma-sıdır. Gerçekten, öğretide vakıf senedinin güven teorisine göre yorumlanma-ması gerektiği ifade edilmektedir¹¹¹. Bu durumda vakıf senedinde bulunan boşluğun, vakfedenin farazi iradesi dikkate alınarak tamamlanması gerektiği belirtilmiştir¹¹². Bir başka deyişle, vakıf senedi, kural olarak vakfedenin ira-desini yansıtacak şekilde yorumlanmalıdır¹¹³. Ayrıca vakfedenin vakıf kurma özgürlüğü (*Stiftungsfreiheit, Stifterfreiheit*)¹¹⁴ de bu görüşü desteklemektedir. Zira tek başına vakıf kurma işlemini meydana getiren vâkıfın, sonradan tek başına bu işlemi ortadan kaldırabilmesi gerekir.

Türk kanun koyucusunun vakıf kurma işleminin geri alınması konusunda açık bir hüküm getirmesi yerinde olur¹¹⁵. Nitekim Alman hukukunda vakıf kurma işleminin geri alınması, Alman Medenî Kanunu (BGB)'de düzenlemiştir. Gerçekten, § 81a BGB hükmünde, vakfedene, vakfın tüzel kişiliğini ka-zanıncaya kadar vakıf kurma işlemini geri alma (*Widerruf des Stiftungs-geschäfts*) imkanı tanınmıştır. Buna göre, Alman hukukunda vâkıf, yetkili ma-kamın izin verme işleminin tamamlanmasına kadar¹¹⁶ vakıf kurma işlemini geri alabilir.

¹¹¹ Hausheer ve Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, N. 19.13; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1410.

¹¹² Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1411.

¹¹³ Özsunay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 405.

¹¹⁴ Bkz. Hofer, “§ 16 Die Stiftung,” N. 16.04; Hürlimann-Kaup ve Schmid, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*, N. 1361.

¹¹⁵ İşeri, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*, 121.

¹¹⁶ Alman hukukunda vakıfların kurulması açısından izin sistemi benimsenmiştir. Bkz. Özsu-nay, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 356.

Nitekim sağlararası işlem yoluyla gerçekleştirilen vakıf kurma işleminin geri alınabilmesi mümkün olmalıdır. Zira yukarıda açıklanan gerekçeler göz önünde bulundurulduğunda, vakıf kurma işleminin geri alınamaması, vâkıfın iradesine saygı gösterilmemesi anlamına gelir. Ayrıca bu durum, gönüllölük esasına dayanan vakıf kurmayı zorunlu hale getirmektedir. Kanaatimizce, vâkıf, mahkeme tarafından tutulan özel sicile tescile kadar, resmî senetle beyan ettiği vakıf kurma iradesini, böylece vakıf kurma işlemini her zaman geri alabilmelidir¹¹⁷.

4. Geri Alma Açıklamasının Şekli

Vakfeden, geri alma beyanını yine tek taraflı ve varması gerekli olmayan irade beyanıyla gerçekleştirmelidir. Ne var ki, vakfın tescili için mahkemeye başvurulduktan sonra, ancak henüz tescil kararı verilmeden önce vakfeden vakıf kurma işlemini geri almak isterse, geri alma beyanının mahkemeye yöneltilmesi gerekli ve yeterli görölmelidir. Vakfedenin geri alma beyanını mahkemeye yöneltmesi hâlinde mahkeme, ilgili dosyanın işlem den kaldırılmasına karar vermelidir¹¹⁸. Bununla birlikte, öğretilde vakıf kurma işlemini geri alma beyanının Vakıflar Genel Müdürlüğüne de yöneltilebileceği, böyle bir durumda Vakıflar Genel Müdürlüğünün tescil için başvuruda bulunmaması, başvuruda bulunmuş ise mahkemenin bu başvuruyu reddetmesi gerektiği de ileri sürölmektedir¹¹⁹. Kanaatimizce geri alma, her ne kadar tek taraflı ve varması gerekmeyen bir irade beyanıyla gerçekleşse de vakfın tescili için mahkemeye başvuru yapılmışsa, artık geri alma beyanının mahkemeye yöneltilmesi gereklidir. Aksi hâlde, vakfedenin mahkemece verilen kesinleşmiş tescil kararıyla bağlı olduğu kabul edilmelidir.

Vakıf kurma işlemini geri alma iradesinin hangi şekilde açıklanması gerektiği, burada tartışılması gereken hususlardan birisidir. Bir görüşe göre¹²⁰, vakıftan dönme iradesinin yine noter tarafından düzenlenecek resmî senetle açıklanması gerekir. Bir başka deyişle, vakfedenin sözlü veya adi yazılı irade beyanıyla vakıf kurma işlemini geri alması mümkün değildir. Zira Türk Borçlar Kanunu'nun 13'üncü maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesine göre,

¹¹⁷ Vakıf kurma iradesini geri alma hakkından feragatin geçerli olmayacağı yönünde bkz. Doğan, "Vakıf Kuruluşu," 49, dn. 12.

¹¹⁸ Doğan, "Vakıf Kuruluşu," 49.

¹¹⁹ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 163, dn. 169.

¹²⁰ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 687; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 321; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 650.

“Kanunda yazılı şekilde yapılması öngörülen bir sözleşmenin değiştirilmesinde de yazılı şekle uyulması zorunludur” ve ikinci fıkrasına göre, *“Bu kural, yazılı şekil dışındaki geçerlilik şekilleri hakkında da uygulanır”*. Hiç şüphesiz, vakıf kurma işleminin noterde düzenleme şeklinde yapılan resmî senetle geri alınması tavsiye edilmelidir. Ancak somut olayda vakfedenin vakıf kurma işlemini adı yazılı veya sözlü irade beyanı ya da örtülü olarak geri alması hâlinde ortaya çıkan hukukî uyumsuzluğun ne şekilde halledileceği önem arz eder. Bu gibi durumlarda, vakıf kurma iradesinin noterde düzenlenen resmî senetle geri alınmaması dolayısıyla, vakfedenin mal ve/veya haklarını vakfa bırakmak zorunda olup olmadığı sorunu ortaya çıkar. Vakıf kurma işlemi, gönüllü ve rızâî bir işlem olduğundan bu yorum tarzı vakıf müessesinin ruhuna aykırı olur. Kanaatimizce, vakıf kurma işlemi geri alma iradesinin herhangi bir şekilde açıklanması mümkün olmalıdır. Zira öğretide, bozma sözleşmesinin, ortadan kaldırılacak olan sözleşme özel bir şekil şartına tabi olsa dahi maddi hukuk yönünden herhangi bir şekil şartına tabi olmadığı kabul edilmektedir¹²¹. Nitekim TBK m. 13’te değiştirme sözleşmesinin, değiştirilecek olan sözleşmenin şekline tabi tutulmasının sebebi, daha önce yapılan sözleşmenin değiştirilerek ayakta tutulmasıdır¹²². Benzer şekilde, dar anlamda borcu sona erdiren ibra sözleşmesi de herhangi bir şekle tabi tutulmamıştır (TBK m. 132). Ne var ki, her iki durumda da usul hukuku hükümleri (HMK m. 200-201), bozma ve ibra sözleşmelerinin ancak bir senetle ispatını gerektirebilir¹²³. Yine, ilân yoluyla ödül sözü verenin, sözünden cayma beyanı da kural olarak şekle tabi değildir. Burada sadece cayma beyanının da ilân yoluyla topluma duyurulması aranmış; ancak duyurma aracının aynı olması şart koşulmamıştır¹²⁴. Her ne kadar bozma ve ibra sözleşmeleri, iki taraflı hukukî işlemler olsa da bunlar, mevcut bir hukukî işlemi ortadan kaldıran sözleşmelerdir. Bu durumlar, mevcut hukukî işlemi ortadan kaldırması hasebiyle vakıf kurma iradesinin geri alınmasına benzemektedirler. Ayrıca ilân yoluyla ödül sözünden cayılabileceği, TBK m. 9/II hükmünde açıkça kabul edilmiştir. Burada ise cayma beyanı (geri alma beyanı), tek taraflı bir hukukî işlem niteliğindedir. Netice itibarıyla, vakıf kurma işleminin geri alınması, maddi hukuk açısından herhangi bir şekle tabi olmamalıdır¹²⁵.

¹²¹ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler* (Legem Yayınevi, 2023), N. 3949.

¹²² Eren, *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*, N. 3949.

¹²³ Eren, *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*, N. 3949, N. 4006.

¹²⁴ Eren, *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*, N. 1442.

¹²⁵ Aynı görüşte bkz. Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 49; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 90. Baygın ve Nar’a göre ise, vakfeden geri alma beyanını tescil talebinde bulunulmadan önce noterde

Öğretide vakfedenin, vakıf kurma işlemini, yapmış olduğu başka bir tasarruf ile geri alabileceği kabul edilmektedir. Meselâ, vakfedenin vakfa özgülediği mal ve/veya hakları vakfın mahkeme nezdinde tutulan sicile tescilinden evvel üçüncü kişilere devretmesi, vakıf kurma iradesinin örtülü olarak geri alındığı anlamına gelmektedir¹²⁶. Söz gelimi, vakfeden, vakfa özgülediği tüm mallarını sonradan üçüncü bir kişiye devretmişse, Vakıflar Genel Müdürlüğü tescil talebinde bulunmuş olsa bile, ortada vakfa özgülenecek bir mal bulunmadığından tescil başvurusunun reddi gerekir. Bu ihtimalde mahkeme, evvela vakfedene yeterli mal ve/veya hakkı özgülemesi için süre vermelidir¹²⁷. Ne var ki, vakfeden zaten vakıf kurma işlemini geri almak istediğinden herhangi bir malvarlığı özgülemeyecektir. Bu durumda, vakfa özgülenen hiçbir malvarlığı değeri bulunmadığından, vakfın kurulması mümkün olmaz. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün tescil talebi üzerine vakfedenin önceden özgülediği malvarlığı değeri kadar diğer mallarından özgüleme yapmak zorunda olduğu da söylenemez. Benzer şekilde, mahkemenin bu malvarlığı değeri kadar tazminata karar vermesi de vakıf müessesesi ile bağdaşmaz. Zira vakfın amacının gerçekleştirilebilmesi için yeteri kadar malvarlığının özgülenmemesinin yaptırımı, mevzuatta tazminata bağlanmamış, sadece böyle bir durumda vakfın kurulamayacağı öngörülmüştür¹²⁸. Bu hâlde, bahse konu yaptırımın uygulanabilmesi için, vakfedenin, tescil anında, yeteri kadar olmasa da özgülediği bir miktar malvarlığının bulunması gerekir. Tescil kararının verileceği anda, vakfeden özgüleme konusu malvarlığının tamamına hiç sahip değilse, vakfın unsurlarından birisi olan malvarlığı artık mevcut olmadığından TMK m. 107/III uygulama alanı bulmamalı ve vakfın tesciline yönelik talep tümünden reddedilmelidir.

düzenlettireceği resmî senetle; mahkemeye başvurudan sonra ise, mahkemeye yapacağı bildirimle açıklayabilir. Hatta vakfedenin vakfa özgülediği mal üzerinde tasarrufta bulunmak suretiyle geri alma beyanını örtülü olarak açıklaması da mümkündür. Bkz. Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 636. Yukarıda ayrıntılı bir şekilde açıkladığımız İsviçre Federal Mahkemesi kararı da (BGE 99 II 264), vakıf kurma işleminin geri alınmasının herhangi bir şekle tabi olmadığına işaret etmektedir. Nitekim ilgili kararda Federal Mahkeme vâkıfın bazı davranışlarını vakıf kurma iradesinin hâlen devam ettiği yönünde yorumlamıştır. Demek ki vâkıfın bazı davranışları da vakıf kurma iradesinin geri alındığı şeklinde yorumlanabilmelidir.

¹²⁶ Baygın ve Nar, *Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 636; Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 49; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 72, 90; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 162.

¹²⁷ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 162-163.

¹²⁸ Bkz. İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 163.

TMK m. 102/IV’te vakfın tescili için başvuru mahkemenin, özgülenen malvarlığı değerlerinin korunması için gerekli önlemleri resen alacağı düzenlenmiştir. Hükümde sözü edilen önlemlerin alınabilmesi için mahkemeye tescil talebi ile başvurulmuş olması şarttır. Buna göre, resmî senedin düzenlenmesinden sonra ancak tescil için mahkemeye henüz başvurulmamışken özgülenen malvarlığı değerlerinin korunması için mahkemenin gerekli koruma önlemlerini alması mümkün değildir. O hâlde, tescil başvurusuna kadar vakfedenin, özgülemiş olduğu malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisi devam etmektedir¹²⁹.

5. Geri Alma Açıklaması Bakımından Vakfedenin Ehliyeti

Yukarıda¹³⁰ vakıf kurma işlemi bakımından vakfedenin sağlararası işlem yoluyla vakıf kurması hâlinde tam fiil ehliyetine sahip olması gerektiğinden söz edilmişti. Zira vakıf kurma işlemi, vakfeden kişinin bazı malvarlığı değerlerinin kendi malvarlığından çıkarak vakıf tüzel kişiliğinin malvarlığına geçmesi sonucunu doğurmaktadır.

Vakıf kurma işleminden farklı olarak, vakfeden vakıf kurma işlemini geri alırken herhangi bir borç altına girmemektedir. Bilakis vakıf kurma işleminin geri alınması, vakfedenin malvarlığına netice itibarıyla olumlu bir etki yapmaktadır. Bu sebeple, vakfeden, sonradan kısıtlanmış olsa dahi geri alma beyanını yasal temsilcisinin izni olmadan yapabilmelidir¹³¹.

6. Birden Çok Vakfedenden Birinin veya Birkaçının Geri Alma Açıklamasında Bulunması

Vakfedenin tek kişi olması hâlinde, geri alma beyanının geçerli bir şekilde açıklanması yeterlidir. Ne var ki, birden çok kişinin birlikte vakıf kurması hâlinde bunlardan birisinin vakıf kurma iradesini geri alması, ayrıca değerlendirilmelidir. Birden çok kişi tarafından toplu olarak yapılan vakıf kurma işleminde, kuruculardan birinin veya birkaçının tescil kararı verilinceye kadar vakıf kurma iradesini geri alması mümkündür. Zira toplu vakıf kurma hâlinde kurucular arasında bir sözleşme ilişkisi meydana gelmemiş olup, bunlar birbirlerine karşı vakıf kurma yönünde bir borç altına da girmiş değillerdir¹³².

¹²⁹ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 163.

¹³⁰ Bkz. Yukarıda I, A, 2.

¹³¹ Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 49, dn. 11.

¹³² Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 250-251.

Öte yandan, vakıf kurma işleminin birlikte yapılması hâlinde kuruculardan birinin veya birkaçının iradesini geri alması, kural olarak vakıf kurma işlemini tümünden hükümsüz hâle getirmemelidir. Vakıf kurma işleminin varlık kazanabilmesi için, tek bir irade beyanı da yeterli olduğundan, bazı kurucuların vakıf kurma iradelerini geri almaları vakfın kuruluşu bakımından kural olarak önem taşımaz. Ancak bazı kurucuların vakıf kurma iradelerini geri almaları, vakfa özgülenen malvarlığının yetersizleşmesine yol açabilir. Bu durumda vakıf kurma iradesini geri almayan vakfedenin vakfa özgülediği malvarlığı, denetim makamının görüşü alınarak hâkim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenmelidir (TMK m. 107/III)¹³³. Ne var ki, söz konusu malvarlığının özgülenmesi, ancak vakfedenin itiraz etmemesi veya vakıf senedinde aksine bir hükmün bulunmaması hâlinde mümkün görülmelidir¹³⁴.

7. Vakfedenin Henüz Tescil Gerçekleştirilmeden Önce Ölmesi Durumunda Vakıf Kurma İşleminin Geri Alınması

Vakıf kurma işleminin geri alınması açısından değerlendirilmesi gereken bir diğer mesele de vakfedenin, henüz tescil gerçekleştirilmeden önce ölmesidir. Bu durumda iki farklı aşamayı ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Öncelikle vakfeden, resmî senedin düzenlenmesinden sonra; ancak henüz tescil talebinde bulunmadan önce ölmüş olabilir. Bu hâlde vakfedenin vakıf senedinde veya vasiyetnamesinde vakfın tesciline yönelik bir isteminin bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır. Resmî senette yer alan vakıf kurma iradesinin ancak vakfedenin ölümü hâlinde tescil edilebileceğine dair bir hüküm yer almakta ise, TBK m. 290/II hükmü kıyasen uygulanmak suretiyle vakıf kurma işlemi mirasçılar açısından bağlayıcı sayılmalıdır¹³⁵. Şayet vakfedenin böyle bir istemi bulunmuyorsa, vakfedenin mirasçıları iki şekilde hareket edebilirler. Vakfedenin mirasçıları, dilerlerse vakfın tescilini talep edebilirler. Bu durumda vakfa özgülenen malvarlığı değerleri tescilin yapılmasıyla birlikte vakfa intikal eder. Buna karşılık, vakfedenin mirasçılarının tescil talebinde bulunmamaları da ihtimal dahilindedir. Bu hâlde, vakfedenin mirasçılarının, murisleri gibi vakıf kurma işlemini açıkça veya örtülü olarak geri alıp alamayacakları sorusu gündeme gelir. Öğretide, vakıf kurma iradesinin ölüme bağlı tasarrufla açıklanmasından farklı olarak, vakfedenin mirasçılarının bu ihtimalde vakıf kurma işlemiyle bağlı olmadıkları ve bu sebeple tescil talebinde

¹³³ Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 251-253.

¹³⁴ Bkz. ve krş. dn. 48.

¹³⁵ Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 255, dn. 18.

bulunmayabilecekleri kabul edilmektedir¹³⁶. Vakfedenin mirasçıları tarafından tescil talebinde bulunulmazsa, vakfeden tarafından vakfa özgülenen malvarlığı değerleri onun mirasçılarına kalır. Vakfedenin mirasçılarından birinin vakıf senedinin düzenlenmesinden itibaren üç ay içerisinde tescil talebinde bulunmamış olması nedeniyle vakfın tescilinin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından istenmesi durumunda ne olacağı akla gelebilir. Kanaatimizce, bu ihtimalde dahi öncelikle vakfedenin mirasçılarına bildirimde bulunularak vakıf kurma işlemi geri alıp almadıkları öğrenilmelidir. Şayet mirasçılar vakıf kurma işlemi geri almışlarsa, Vakıflar Genel Müdürlüğü başvurusunu geri çekmese dahi mahkeme, tescil başvurusunu reddetmelidir¹³⁷.

Öte yandan, vakfeden, sağlığında tescil talebinde bulunduktan sonra; ancak henüz tescil kararı verilmeden önce ölmüş olabilir. Bu ihtimalde, yukarıdaki durumdan farklı olarak vakfeden tescile yönelik iradesini şartları dahilinde açıklamış olduğundan mirasçıları da vakfedenin bu iradesiyle bağlı olmalıdırlar¹³⁸. Yargıtay’a göre, vakfedenin mirasçılarının derdest olan tescil davasına müdahil olarak dahi katılmaları mümkün değildir. Vakfedenin mirasçılarının tescil davasında ancak ilgili olarak dinlenilebileceği, bu davada taraf ve müdahil sıfatları bulunmadığından, temyiz yoluna da başvuramayacakları ifade edilmektedir¹³⁹.

SONUÇ

Gerçek veya tüzel kişiler, yeterli mal ve/veya haklarını belirli ve sürekli bir amaca özgülemek suretiyle vakıf kurabilirler. Türk hukukunda vakıf kurma işlemi, ya sağlararası işlemle (resmî senetle) ya da ölüme bağlı tasarrufla gerçekleştirilebilir. Kanun koyucu, bu iki şekil dışında herhangi bir şekilde vakıf kurulmasına izin vermemiştir. Bu husus, TMK m. 101/I’de “*Vakıf*

¹³⁶ Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 49; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 255. Olması gereken hukuk bakımından vakfedenin tescil talebinde bulunulduktan sonra; ancak tescil kararı verilmeden önce ölmesi hâlinde mirasçıların vakıf kurma iradesiyle bağlı tutulması gerektiği yönünde bkz. Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 256.

¹³⁷ Vakfeden hayatta iken gerçekleşen benzer bir durum hakkında bkz. Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 49; Hatemi, “Vakıf Kurumuna İlişkin Bazı Sorunlar ve Düşünceler,” 83. Aksi kanaatte bkz. Erdoğan ve Keskin, *Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 386; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 164, dn. 170. Vakıf kurma işleminin noterlikte yapılmasından sonra vakfedenin ölümü hâlinde mirasçıların da tescil talebinde bulunabileceği ve bu durumun vakıf kurma işleminin geri alınabilirliği bakımından bir farklılık getirmeyeceği yönünde bkz. Demirsatan, “Tescilin İyileştirici Etkisi,” 338, dn. 8.

¹³⁸ Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 49-50.

¹³⁹ Y. 18. HD, E.343, K.890, 04.02.1997, (Doğan, “Vakıf Kuruluşu,” 49, dn. 13).

kurma iradesi, resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır.” hükmü ile belirtilmiştir. Vakfeden, vakfın adını, amacını, bu amaca özgülenen mal ve hakları, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yerini, resmî senette ya da ölüme bağlı tasarrufta göstermek suretiyle vakıf kurma iradesini beyan eder. Vakıf kurma iradesinin beyan edilmiş olması, tek başına yeterlidir. Zira vakıf kurma işlemi, tek taraflı bir hukukî işlemdir. Vakıf kurma iradesinin, herhangi bir kimseye yöneltilmesi ve varması gerekmez. Sonuç olarak, vakıf kurma işleminin sağlararası hukukî işlemle yapılması hâlinde, resmî senedin düzenlenmesiyle; ölüme bağlı tasarrufla yapılması hâlinde ise, vakfedenin ölümüyle vakıf kurulmuş olur.

Vakfın kuruluşu ile tüzel kişilik kazanması, farklı zamanlarda gerçekleşir. Yukarıda belirtildiği üzere, vakfın kuruluş anı, resmî senet yoluyla kurulmuşsa senedin düzenlendiği andır. Kuruluş işlemi olarak sağlararası işlem değil de ölüme bağlı tasarruf tercih edilmişse, tasarrufu düzenleyenin ölümü anı, vakfın kurulduğu an olarak kabul edilir. Vakfın tüzel kişilik kazanması ise, her hâlükârda vakfın kuruluş anından sonraki bir zamanda gerçekleşir. Zira bir vakfın tüzel kişilik kazanması için, kuruluş iradesinin resmî senet veya ölüme bağlı tasarrufla beyan edilmesinden sonra, yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescili gerekir. Nitekim vakıf, ancak ilgili sicile tescille tüzel kişilik kazanmaktadır (TMK m. 102/I-c.2; VTİHT m. 4).

Mahkeme, vakfı resen tescil edemez. Ancak bir başvuru varsa, davayı görür ve karara bağlar. Netice itibarıyla, tescil talebinin kabulü veya reddi yönünde bir karar verir. Asliye hukuk mahkemesince bu konuda verilen karara karşı ise, vakfedene ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne kanun yoluna başvuru hak ve yetkisi tanınmıştır (TMK m. 103). Nitekim mahkeme kararının kesinleşmesi üzerine vakıf, yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan özel sicile tescil edilir. İşte bu tescille vakıf tüzel kişilik kazanmaktadır. Görüldüğü üzere, vakfın kuruluşu ile tüzel kişilik kazanması arasında görece uzun bir süre geçmektedir. Bu süre zarfında -vakfın kuruluşundan sonra fakat vakıf henüz tüzel kişilik kazanmamışken- vakıf kurma iradesinden vazgeçme isteği doğabilir. Bu noktada, vakfın kuruluşundan vakfın tüzel kişilik kazanma anına kadar vakıf kurma işleminin geri alınıp alınamayacağı tartışma konusu olmuştur. Söz konusu tartışma, gerek doktrinde gerek yargı kararlarında yer bulmuştur. Ancak bu tartışma, vakfın sağlararası işlem (resmî senet) ile kurulması hâline özgüdür. Ölüme bağlı tasarruf yoluyla vakıf kurma iradesinin beyan edildiği hâllerde, vakıf kurma işleminin geri alınması bakımından sorunlu bir alanla karşılaşmamaktadır. Zira ölüme bağlı tasarrufla açıklanan vakıf

kurma iradesi, vakfeden tarafından ölünceye kadar her zaman geri alınabilir. Buna karşın, sağlararası işlemle beyan edilen vakıf kurma iradesinin vakfın tüzel kişilik kazanma anına kadar geri alınabilip alınamayacağı hususu ise tartışma konusu olmuştur.

Yargıtay ve doktrinde bir görüş, vakıf kurma iradesinin sağlararası işlemle (resmî senetle) beyan edildiğı hâllerde, bu iradenin geri alınamayacağı kanaatinde-dir. Buna göre, vakfın kuruluşu ile tüzel kişilik kazanması, ayrı ayrı düzenlenmiştir. Şöyle ki, sağlararası işlemle vakıf kurma iradesinin beyan edildiğı, bir başka deyişle resmî senedin düzenlendiğı an vakıf kurulmuştur. O hâlde, resmî senedin düzenlenmesi ile vakıf vücut bulmuştur. Dolayısıyla vakfeden, resmî senedin düzenlenmesinden sonra artık vakfın kurulması yönündeki iradesinden vazgeçmez. Vakfın asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescili, vakfın kuruluşu ile ilgili olmayıp, sadece tamamlayıcı bir role sahiptir. Sicile tescil, vakfın tüzel kişilik kazanmasını ve aleniyeti sağlar. Ayrıca vakfedenin vakıf kurma iradesini beyan etmiş olmasına rağmen vakfın sicile tescili için gerekli olan başvuruyu yapmaktan kaçınması hâlinde başvuru, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından da yapılabilmektedir. Gerçekten, vakıf senedinin düzenlenmesini takip eden üç ay içinde, vakfedenin veya ölümü halinde mirasçılarında birinin tescil başvurusunu yapmaması hâli için Vakıflar Genel Müdürlüğüne başvuru yetkisi verilmiştir (VY m. 5/III).

Biz, çeşitli gerekçelerle, sağlararası işlem yoluyla beyan edilen vakıf kurma iradesinin geri alınabileceğı, bu iradeden cayılabileceğı kanaatindeyiz. Her şeyden evvel vakıf kurma işlemi ve faaliyetleri, gönüllülük esasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, vakıf henüz tüzel kişilik kazanmamışken vakfedenin vakıf kurma iradesinden caymasına saygı duyulmalıdır. Zaten bu gerekçeyle, tespit edebildiğimiz kadarıyla uygulamada Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakfın sicile tesciline yönelik başvuru yetkisini artık kullanmamaktadır. Bundan başka, İsviçre Federal Mahkemesi de vakıf kurma iradesinin geri alınabileceğini kabul etmektedir. Alman hukukunda ise, bu konuda açık bir kanuni düzenleme bulunmaktadır. “*Widerruf des Stiftungsgeschäfts* (Vakıf Kurma İşleminin Geri Alınması)” başlıklı § 81a BGB hükmüne göre, vakfeden kişi, vakıf tüzel kişilik kazanıncaya kadar vakıf kurma işlemini geri alma imkanına sahiptir. Türk hukukunda da tartışmaların sona erdirilmesi bakımından açık bir düzenlemenin ihdas edilmesi, isabetli olur.

KAYNAKÇA

- Akipek Öcal, Şebnem. “Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarla İlgili Mevzuattaki Değişiklikler ve Yenilikler.” *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 1 (2016): 13-19. <https://www.jurix.com.tr/article/7598?u=0&c=0>.
- Akipek, Jale G., Turgut Akıntürk ve Derya Ateş. *Türk Medenî Hukuku, Birinci Cilt, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*. Beta, 2022.
- Akman, Ahmet. “Eski Vakıflar Hukuku Bağlamında Vakıf Müessesesi ve Günümüzdeki Etkileri.” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26, no. 2 (2018): 189-224. <https://doi.org/10.15337/suhfd.445238>.
- Akünel, Teoman. *Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler*. Filiz Kitabevi, 1988.
- Antalya, O. Gökhan ve İpek Sağlam. *Marmara Hukuk Yorumu, Cilt: III, Miras Hukuku*. Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Arbek, Ömer. *Miras Hukukunda Ölümüne Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi*. Yetkin Yayınları, 2007.
- Arıöz Bozkuş, Ahsen. “Genel Esaslarıyla Türk Hukuku’nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları.” Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, 2009.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan. *Medenî Usûl Hukuku*. Yetkin Yayınları, 2022.
- Ayan, Mehmet ve Nurşen Ayan. *Kişiler Hukuku*. Adalet Yayınevi, 2022.
- Ayan, Mehmet. *Miras Hukuku*. Adalet Yayınevi, 2020.
- Aybay, Aydın. *Miras Hukuku Dersleri*. T.C. Maltepe Üniversitesi Yayınları, 2002.
- Aydos, Oğuz Sadık. “Vakfin Sona Ermesi.” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 1 (2013): 129-154. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuhfd/issue/22407/239827>.
- Ayiter, Nüşin ve Ahmet M. Kılıçoğlu. *Miras Hukuku*. Savaş Yayınları, 1993.
- Ballar, Suat. *Yeni Vakıflar Hukuku, Cilt I. Der Yayınları*, 2020.
- Baygın, Cem ve Ahmet Nar. *Medeni Hukuk Dersleri-I, Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*. Yetkin Yayınları, 2023.
- Berki, Şakir. “Vakıflar.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 38, no. 1 (1981): 133-164. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000808.
- Çabri, Sezer. *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574), Cilt-I*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.

- Demirsatan, Barış. “Vakıf Tüzel Kişiliği Bakımından Tescilin İyileştirici Etkisi ve MK m. 103/II Hükmünün İşlevi.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 75, no. 1 (2017): 335-358. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuhfm/issue/30512/330069>.
- Doğan, Murat. “Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Vakıf Kuruluşu ve Vakıfların Mal Varlıkları.” *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 1 (2016): 43-58. <https://jurix.com.tr/article/7600?u=0&c=0>.
- Doğan, Murat. *Vakıflarda Mal Varlığı*. Seçkin Yayınevi, 2000.
- Dural, Mustafa ve Tufan Ögüz. *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*. Filiz Kitabevi, 2024.
- Dural, Mustafa ve Turgut Öz. *Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku*. Filiz Kitabevi, 2024.
- Em, Ali. *Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar*. Turhan Kitabevi, 2011.
- Ercin, Ferhat. “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi.” *Milletlerarası Hukuk ve Özel Hukuk Bülteni* 25-26, no. 1-2 (2005-2006): 169-194. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhmhob/issue/9365/117180>.
- Erdoğan, İhsan ve A. Dilşad Keskin. *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*. Gazi Kitabevi, 2019.
- Erdoğan, Kemal. “Vasiyetnamenin Yok Olması.” *Kırıkkale Hukuk Mecmuası* 4, no. 1 (2024): 123-162. <https://doi.org/10.59909/khm.1398062>.
- Eren, Fikret ve İpek Yücer Aktürk. *Türk Miras Hukuku*. Yetkin Yayınları, 2021.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*. Legem Yayınevi, 2023.
- Ergün, Ömer. “Vakıflar.” *İçinde Medeni Hukuk-I, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, Ed. Metin İkizler ve Özlem Tüzüner. Adalet Yayınevi, 2024.
- Ergün, Ömer. *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*. On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Göktürk, Hüseyin Avni. *Türk Medeni Hukuku, Birinci Kitap, Şahsın Hukuku (Kişiler Hukuku)*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1954.
- Gönen, Doruk. *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması*. On İki Levha Yayınları, 2011.
- Gönensay, Samim ve Kemaleddin Birsan. *Miras Hukuku*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1963.
- Grüniger, Harold. “Vor Art. 80-80a, Art. 80, 89a-c, 335, 349-359 ZGB.” *İçinde Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB*, Ed. Thomas Geiser ve Christiana Fountoulakis. Helbing Lichtenhahn, 2018.

- Hatemi, Hüseyin. “Önceki Hukukumuzda ve Türk Medeni Hukukunda Vakıf Kurumuna İlişkin Bazı Sorunlar ve Düşünceler.” *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi* 11, no. 14 (1977): 69-91. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhad/issue/1273/15251>.
- Hatemi, Hüseyin. *Kişiler Hukuku, Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler*. On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Hatemi, Hüseyin. *Önceki ve Bugünkü Türk Hukuku'nda Vakıf Kurma Muamelesi*. Fakülteler Matbaası, 1969.
- Hausheer, Heinz ve Regina E. Aebi-Müller. *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*. Stämpfli Verlag, 2016.
- Helvacı, Scrap ve Fulya Erlüle. *Medeni Hukuk*, Arıkan, 2007.
- Hofer, Sibylle. “§ 16 Die Stiftung.” İçinde *Einleitungsartikel und Personenrecht*, Ed. Sibylle Hofer, Stephanie Hrubesch-Millauer ve Vito Roberto. Stämpfli Verlag, 2011.
- Hürlimann-Kaup, Bettina ve Jörg Schmid. *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht*. Schulthess, 2016.
- İkizler, Metin ve Yasin Kurban. *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*. Seçkin Yayıncılık, 2021.
- İmre, Zahit ve Hasan Erman. *Miras Hukuku*. Der Yayınları, 2015.
- İnan, Ali Naim, Şeref Ertaş ve Hakan Albaş. *İnan Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku*. Seçkin Yayıncılık, 2024.
- İşeri, Ahmet. *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968.
- Jakob, Dominique. “Vor Art. 80-89a, Art. 80-89c ZGB.” İçinde *Kurzkomentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*, Ed. Andrea Büchler ve Dominique Jakob. Helbing Lichtenhahn, 2018.
- Kalabalık, Halil ve Doğa Ekrem Doğancı. *Temel Hukuk Bilgisi*. Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Karînbâdîzâde, Ömer Hilmi ve İsmet Sungurbey. *Eski Vakıfların Temel Kitabı*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978.
- Kayıhan, Şaban. *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler)*. Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Miras Hukuku*. Turhan Kitabevi, 2021.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip. *Miras Hukuku*. Filiz Kitabevi, 1987.

- Korkusuz, M. Refik ve Ömer Ergün. “Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar.” *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12-13, no. 16-17-18-19 (2008): 69-138. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duhfd/issue/23019/246132>.
- Köprülü, Bülent. *Miras Hukuku Dersleri*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1985.
- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir. *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*. Filiz Kitabevi, 2024.
- Oğuzman, M. Kemal. *Miras Hukuku*. Filiz Kitabevi, 1995.
- Oğuzoğlu, H. Cahit. *Medenî Hukuk, I, Şahsın Hukuku*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1963.
- Öğüz, M. Tufan. *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*. Beşir Kitabevi, 2007.
- Özsunay, Ergun. *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978.
- Öztan, Bilge. *Miras Hukuku*. Yetkin Yayınları, 2021.
- Öztan, Bilge. *Tüzel Kişiler*. Turhan Kitabevi, 1994.
- Öztrak, İlhan. *Miras Hukuku*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1968.
- Sarıkaya, Murat. “Türk Medenî Kanunu’na Göre Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi.” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, no. 2 (2021): 602-619. <https://doi.org/10.21492/inuhfd.970263>.
- Saymen, Ferit H. *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Şahsın Hukuku*. Hak Kitabevi, 1960.
- Serozan, Rona ve Baki İlkay Engin. *Miras Hukuku*. Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Serozan, Rona. *Medeni Hukuk, Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*. Vedat Kitapçılık, 2015.
- Serozan, Rona. *Tüzel Kişiler*. Filiz Kitabevi, 1990.
- Taşkın, Âlim. “Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 42, no. 1-4 (1991-1992): 201-243. <https://www.jurix.com.tr/article/14197?u=0&c=0>.
- Tuor, Peter, Bernhard Schnyder, Jörg Schmid, Alexandra Jungo ve Bettina Hürli-mann-Kaup. *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*. Schulthess, 2023.
- Ural, Engin. *Vakıflar*. Türkiye Kalkınma Vakfı Yayını, 1977.
- Uyan, Göktürk. “‘Vakıflarda Üyelik Olmaz’ Medeni Kanun Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarda Kanuni Tipe Özgü Örgütlenme Modeli ve MK md. 101/3 Hükmü Üzerine Bir Değerlendirme.” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 23, no. 4 (2006): 301-354. <https://www.jurix.com.tr/article/5957?u=0&c=0>.

- Uyan, Göktürk. “Miras Sözleşmesindeki İki Taraflı Bağlayıcı Kayıtlı Vakıf Kurulması.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 65, no. 2 (2007): 327-352. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuhfm/issue/9067/113094>.
- Velidedeoğlu, Hıfzı V. ve Aytekin M. Ataay. *Türk Cemiyetler Hukuku*. Hak Kitabevi, 1956.
- Yener, M. Serhat ve Bade Güven. “Türk Hukuk Sisteminde Ölümüne Bağlı Tasarrufla Kurulan Vakıflar.” *Terazi Hukuk Dergisi* 9, no. 94 (2014): 56-60. <https://www.jurix.com.tr/article/2301?u=0&c=0>.
- Yener, M. Serhat ve Bade Güven. “Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Vakıf Senedine İlişkin Noterlik İşlemleri.” *Terazi Hukuk Dergisi* 8, no. 86 (2013): 64-69. <https://www.jurix.com.tr/article/2062?u=0&c=0>.
- Yılmaz, Süleyman. *Medeni Hukuk, Cilt IV, Miras Hukuku*. Yetkin Yayınları, 2022.
- Zevkliler, Aydın, M. Beşir Acabey ve K. Emre Gökyayla. *Zevkliler Medenî Hukuk*. Seçkin Yayıncılık, 2000.

Yazar Beyanı / Author's Declaration**Mali Destek / Financial Support:**

Yazar(lar), bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayımlanması için herhangi bir finansal destek almadığını/alınmadığını beyan eder. / *The author(s) declare(s) that no financial support was received for the research, authorship, or publication of this study.*

Yazar Katkıları / Authors' Contributions:

Bu çalışma, yazar(lar) tarafından hazırlanmış olup, tüm yazar(lar) çalışmaya asli katkı sağlamış ve makalenin son halini onaylamıştır. / *This study was prepared by the author(s). All author(s) contributed substantially to the work and approved the final version of the manuscript.*

Çıkar Çatışması-Ortak Çıkar / Declaration of Conflict of Interest-Common Interest:

Yazar(lar) tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. / *No conflict of interest or common interest has been declared by the author(s).*

Etik Kurul Onayı / Ethics Committee Approval:

Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. / *This study does not require ethics committee approval or any special permission.*

Araştırma ve Yayın Etiği / Research and Publication Ethics:

Yazar(lar), çalışmanın tüm süreçlerinde derginin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu, makalenin özgün olduğunu ve intihal yapılmadığını, verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, suç unsuru veya hukuka aykırı yöntem kullanılmadığını, üçüncü kişilerin telif haklarının ihlal edilmediğini, karşılaşılabilecek etik ihlallerde derginin ve editör kurulunun sorumlu olmadığını, ayrıca bu çalışmanın başka bir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan eder. / *The author(s) declare(s) that they have complied with the journal's scientific, ethical, and citation principles throughout all stages of the study; that the manuscript is original and not plagiarized; that no falsification of data has been made; that no unlawful method or material has been used; that no third-party copyrights have been infringed; that the journal and its editorial board bear no responsibility for any potential ethical violations; and that this study has not been submitted to or evaluated in any other academic publication.*